

PLAN- OG UDVIKLINGSSTRATEGI 2024

Bornholms Regionskommune

Plan- og Udviklingsstrategi 2024

Plan- og Udviklingsstrategi 2024 udgør Bornholms Regionskommunes lovpligtige strategi for kommuneplanlægning efter Planlovens § 23a. Strategien sætter retning for den efterfølgende revision af kommuneplanen, som beskriver hvordan kommunen fysisk skal udvikles og arealerne anvendes. Strategien skal yderligere indeholde oplysninger om den planlægning, der er gennemført efter den seneste revision af kommuneplanen, samt beslutning om den kommende kommuneplan skal revideres delvist eller i sin helhed.

Plan- og udviklingsstrategien favner kommunalbestyrelsens vedtagne politikker og strategier. Hidtil har strategien også indeholdt en redegørelse for lokal Agenda 21, men fra 1. januar 2024 skal kommunerne ikke længere redegøre for lokal Agenda 21 efter Planloven.

Høringsproces

I perioden 8. juli – 15. september 2024 var der offentlig debat om Plan- og Udviklingsstrategi 2024, hvor borgere, virksomheder og foreninger kunne fremsætte deres ideer, forslag og bemærkninger.

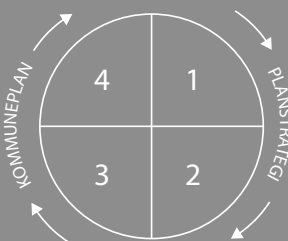
Vedtagelse

Plan- og udviklingsstrategi 2024 er i kommunalbestyrelsen vedtaget den 28. november 2024. I forbindelse med vedtagelsen blev der tilføjet to nye afsnit om hhv. eksisterende erhvervsliv og overblik over politikker og strategier.

Planhierarki

Planhjul

Planhjulet er en 4-årig cyklus, mens kommuneplanen har et perspektiv på 12 år.

Solid = Planloven

Stiplet = Andre politikker og strategier

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Indledning	4
FN's Verdensmål	6
Os på Bornholm	7
Bornholm i verden	10
Energiø projektet	14
Natur og landskab	18
Erhvervsudvikling og uddannelse	23
Et godt og aktivt liv	29
Boliger og byudvikling	35
Borgernes perspektiv	40
Kommuneplanen	42
Politikker og strategier	46

Bornholm med sit landskab, infrastruktur og byer

Forord

Plan- og Udviklingsstrategi 2024

Denne Plan- og Udviklingsstrategi 2024, som du sidder med, er kommunalbestyrelsens strategi for de kommende års indsats mod et robust og bæredygtigt Bornholm. Kommunalbestyrelsens "Vision 2018" er fortsat målet for vores arbejde og for det samfund, vi sammen drømmer om.

Målet om at blive 42.000 bornholmere, der er det overordnede mål for "Vision 2018", ligger fortsat ude i horisonten, og måske skal vi endda være et par tusinde flere for at blive et økonomisk bæredygtigt samfund. Det er ikke et let mål at realisere, men vi vil med Plan- og Udviklingsstrategi 2024, som et meget vigtigt redskab, arbejde for at skabe den bedst mulige udvikling for Bornholm.

Med Plan- og Udviklingsstrategi 2024 sætter vi fokus på vores værdier og kvaliteter og gør det tydeligt, hvor vi vil sætte ind for at få mest muligt ud af Bornholm som energiø. Vi er Østersøens perle, kendt for vores landskab, smukke kystbyer, gourmetmad, lokale fødevarer og mange events spredt over hele året. Alt det er vi stolte af, og det skal vi udvikle og bringe videre ind i fremtiden. Vi har dog brug for at stå stærkt på flere fronter indenfor vores erhvervsliv for at opnå et bæredygtigt samfund.

Folketingets beslutning om placering af verdens første energiø på Bornholm har givet os nye horisonter, muligheder og partnerskaber. Energiø Bornholm vil i 2030 producere grøn strøm. Grøn strøm er vigtig for mange virksomheder i den grønne omstilling. Det bliver en kilde til at få vores erhvervsliv til at blomstre, skabe nye jobs og dermed tiltrække nye borgere. Vores mål er, at tiltrække nye virksomheder, der tilfører Bornholm lokale arbejdspladser og nye muligheder for at udnytte energi- og ressourcestrømme, så intet går til spilde.

Vores vision om et bæredygtigt Bornholm betyder, at vi kan tilbyde et godt, sundt og aktivt hverdagsliv for alle. Det gælder gode skoler, relevante uddannelser, spændende jobs og gode rammer for fritidslivet, hvor natur, kultur og foreningsliv giver oplevelser for enhver. Dertil skal vores bymiljøer og

boligtilbud være attraktive og passe til de nye behov, som samfundsudviklingen skaber. Vi vil have fokus på, at vores børn og vores ældre skal trives fysisk og psykisk.

Sammen kan vi forme øens udvikling og skabe en positiv fremtid for dem, der vælger Bornholm til.

God læselyst.

Jacob Trøst

Borgmester, Bornholms Regionskommune.

Indledning

Energiø Bornholm i centrum for Plan- og Udviklingsstrategi 2024

Plan- og Udviklingsstrategi 2024 er den overordnede ramme for, hvordan vi i kommunalbestyrelsen vil arbejde for et bæredygtigt samfund på Bornholm.

Energiø Bornholm har sat en ny dagsorden for Bornholm, som vi har besluttet at gribe og få mest muligt ud af. Energiøen er derfor omdrejningspunktet for denne Plan- og Udviklingsstrategi 2024. FN's Verdensmål er en grundsten for vores arbejde, og derfor forholdes hvert tema i plan- og udviklingsstrategien til verdensmålene.

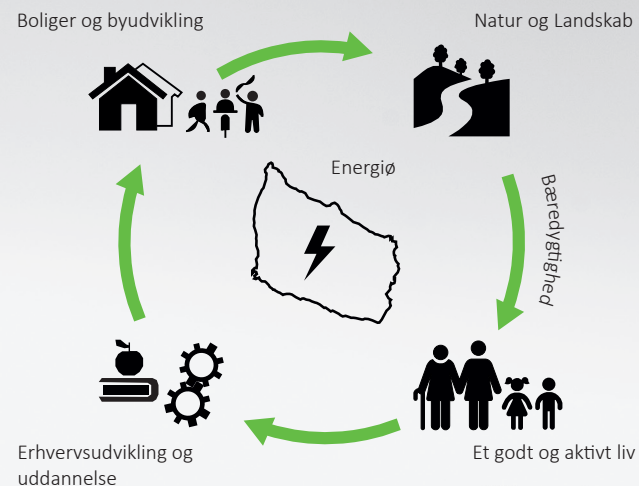
Vi har fem temaer som fundamentet for vores fremadrettede arbejde mod vores vision fra 2018. For hvert tema beskrives vores strategiske pejlemærker for det kommende arbejde, og hvordan kommunen konkret arbejder med at udmønte vores ambitioner.

De fem temaer i Plan- og Udviklingsstrategi 2024:

- **Energiø projektet** - nyt centrum for grøn energi åbner for nye grønne virksomheder og flere lokale jobs, et grundlag for at tiltrække tilflyttere.
- **Natur og landskab** - Bornholms natur og landskab er vores ressource og største attraktion.
- **Erhvervsudvikling og uddannelser** - arbejdspladser og uddannelser er grundpiller for et robust samfund, der samtidig er klar til at gribe energiøens muligheder.
- **Et godt og aktivt liv** - sundhed og trivsel er vigtigt i alle livets faser. Børn, unge, familier og ældre har brug for at trives fysisk, mentalt og socialt i et bæredygtigt samfund.
- **Boliger og byudvikling** - boliger og bysamfund er udgangspunkt for et godt hverdagsliv, der er forudsætning for at slå rødder og bosætte sig.

Processen frem til Plan- og Udviklingsstrategi 2024

Ingen lande har endnu opført energiøer, og derfor er meget nyt og aldrig prøvet før. Det betyder ny viden og læring hos både os som

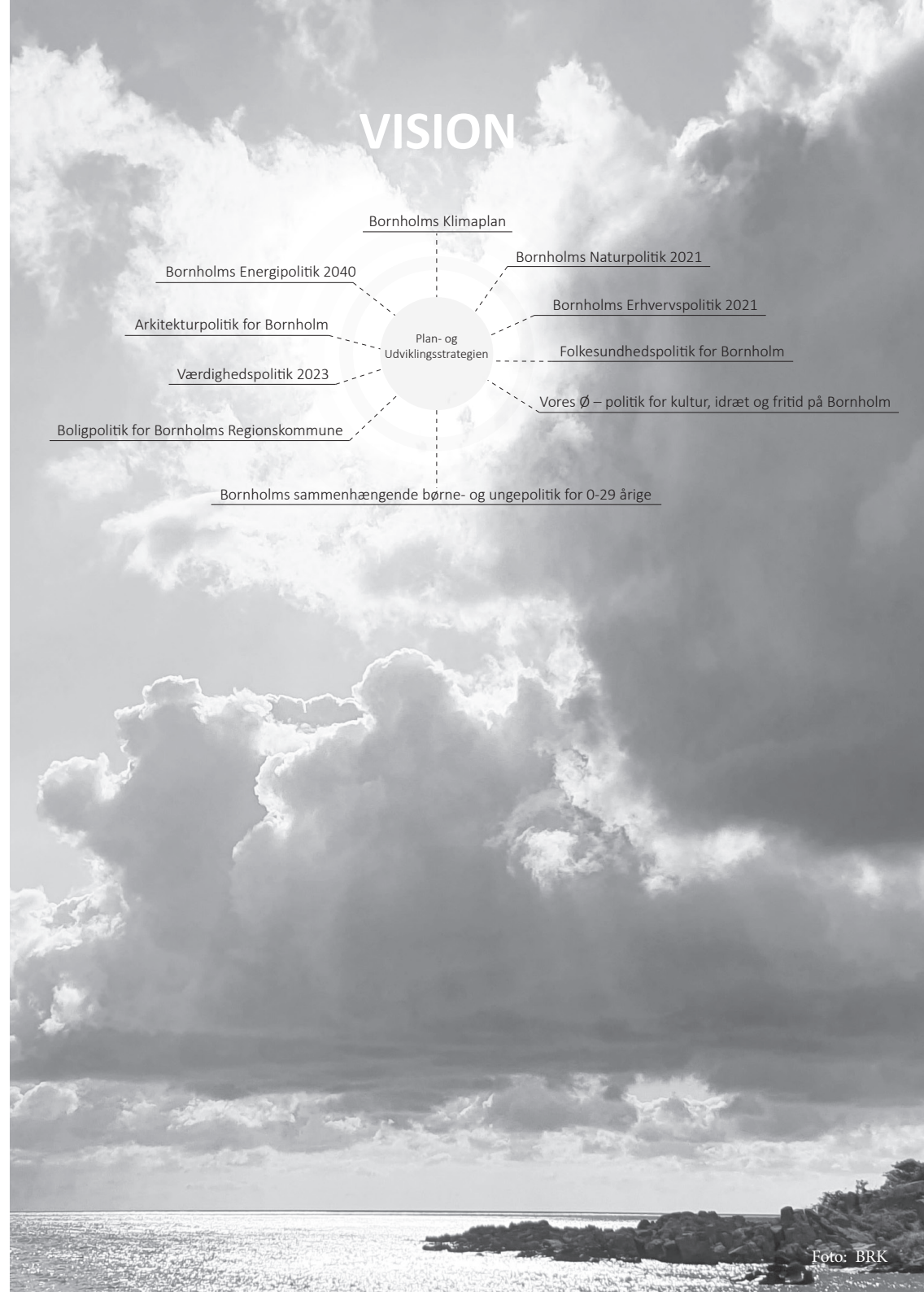
kommunalbestyrelse og kommune, men også for stat og samfund. Vi har taget arbejdstøjet på og besøgt andre kommuner og virksomheder, der arbejder med koblingen mellem vækst og grøn energi. Vi har holdt temamøder, så vi kunne blive klogere på fremtidens energiforsyning, power-to-x, vores lokale virksomheder og uddannelsers fremtidsmuligheder og udfordringer, og vi har også interesseret os for bolig tendenser og samspil mellem det bornholmske landskab og den fysiske udvikling. Vi har haft dialogmøder, borgermøder og vandredustilling omkring energiøen, så vi som bornholmere sammen kunne blive klogere på en fremtid som energiø. Temaerne for plan- og udviklingsstrategien er et produkt af denne proces med målet om, at Energiø Bornholm skal være til mest mulig gavn for Bornholm og grundlag for et bæredygtigt samfund.

”Bornholm er et grønt/naturuddannelsesmekka. Bornholm har en fri og flot natur. Bornholm er 100% selvforsynende med grøn strøm og er ikke bange for at tage beslutninger, som bidrager til klimaets velvære.”

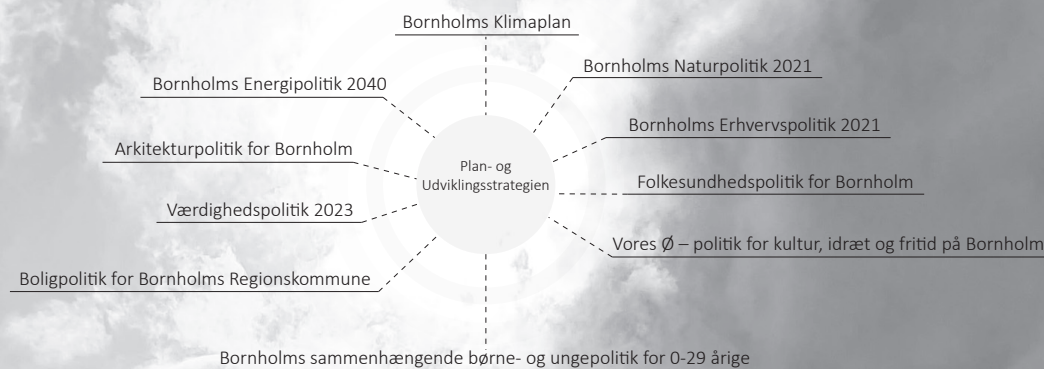
Beskrivelse af Bornholm om 20 år på et postkort fra borger. Borgermøde i Søndermarkshallen 30. marts 2023.

Samler politikker og strategier

Plan- og Udviklingsstrategi 2024 samler Bornholm Regionskommunes gældende politikker og strategier. De enkelte politikker og strategier beskriver ambitioner, mål og satsningerne for de enkelte områder, som opdateres efter konkrete behov. Det samlede overblik over regionskommunens gældende politikker og strategier for 2024 kan ses i afsnittet Politikker og strategier. Med Energiø Bornholm som omdrejningspunkt for Plan- og Udviklingsstrategi 2024 sættes et særligt fokus på fem temaer, der understøttes af 10 gældende politikker. Disse er vist ved følgende figur.

VISION

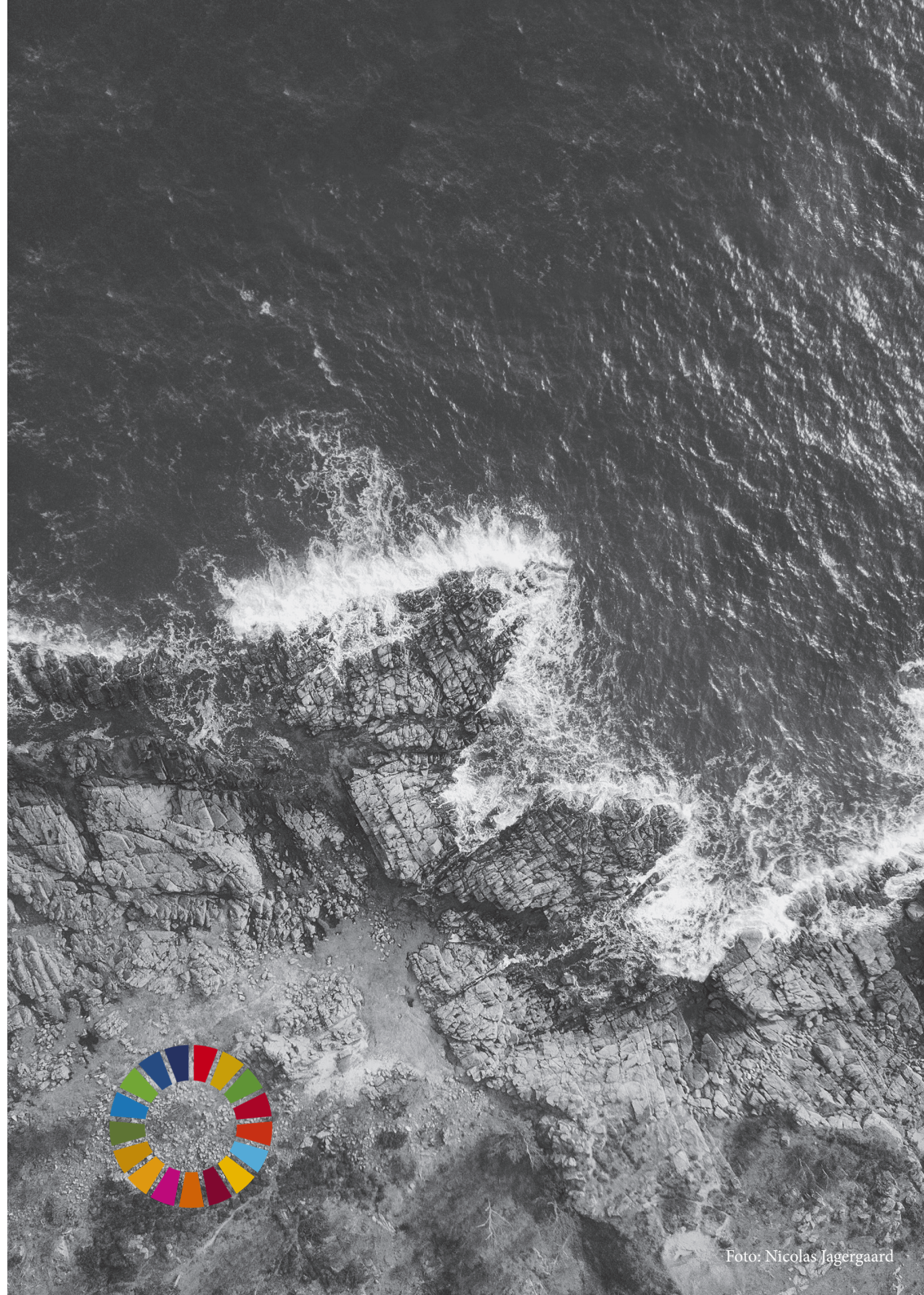

FN's Verdensmål

På Bornholm har vi siden 2008 arbejdet for at blive et bæredygtigt og klimavenligt samfund. Først under visionen "Bright Green Island", der i 2018 blev til "8 bornholmermål" med afsæt i FN's 17 Verdensmål. Siden hen er bæredygtighed blevet en del af vores arbejde og vores politikker og strategier.

Med Bornholms Klimaplan 2023 sætter vi retning for, hvordan vi vil reducere CO₂ udledningen, imødegå klimaforandringerne og gøre Bornholm til testø og rollemodel for grøn omstilling. Klimaplanen beskriver, hvordan den bidrager til opnåelsen af FN's 17 Verdensmål, og hvordan dens initiativer kan medføre forskellige sociale, miljømæssige og økonomiske fordele.

Den grønne og bæredygtige omstilling fortsætter i vores arbejde, og denne plan- og udviklingsstrategi beskriver, hvordan vi bidrager til FN's 17 Verdensmål. Vi forholder os til, hvordan de enkelte temaer understøtter verdensmålene. For hvert afsnit udpeger vi, hvilke verdensmål, vi ønsker at arbejde med og understøtte gennem de strategier, planer og projekter, som vi har besluttet, og som vi skal arbejde videre med. Vi beskriver helt overordnet, hvordan de enkelte temaer kan understøtte verdensmålene. På den måde sætter vi retningen for en bæredygtig udvikling.

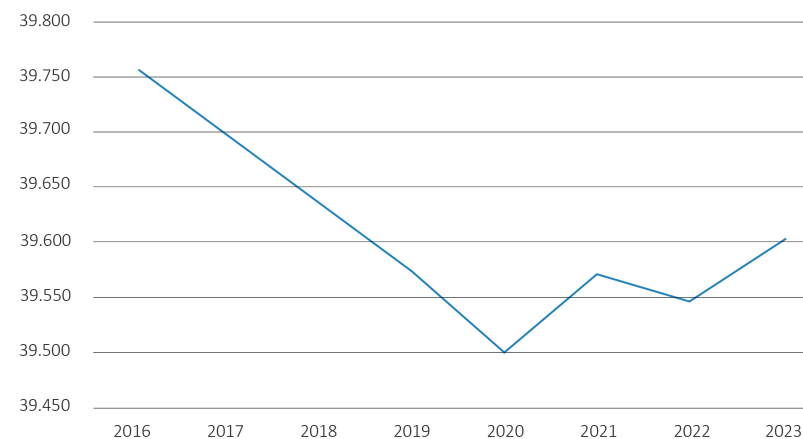

Os på Bornholm

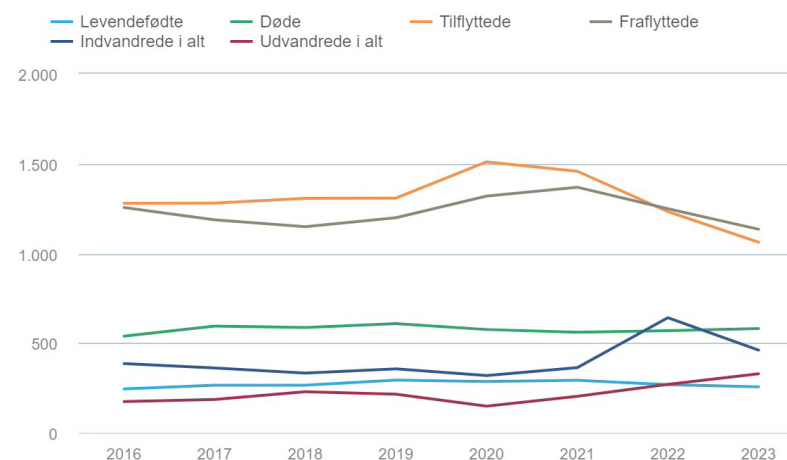
Vi skal blive flere på Bornholm

Vi er rundt regnet 40.000 bornholmere. Indbyggertallet på Bornholm har samlet set været faldende i perioden fra 2016 til 2021. Fra 2020 er udviklingen vendt og indbyggertallet steget, dog med et lille dyk i 2022. Vi har gennem mange år arbejdet målrettet på at få flere til at flytte til Bornholm. Den indsats ser ud til at sende os i rigtig retning.

Indvandring til Bornholm fra andre lande end Danmark steg fra 2021 til 2022. Der er generelt flere mennesker, der indvandrer, end der udvandrer fra Bornholm. Tilflyttede og fraflyttede er dem, der flytter til og fra Bornholm til andre dele af Danmark. Fra 2016 til 2021 var der flere, der flyttede til Bornholm end fra. Denne flyttebalance er desværre vendt de sidste to år. Det er indvandringen fra andre lande, der har fået vores befolkningstal til at stige indenfor de sidste par år. Forskellen mellem fødte og døde ser ud til at ligge meget stabilt og udgør en naturlig reduktion i befolkningstallet hvert år. Derfor har vi behov for at få kompenseret for denne konstante nedgang i befolkningstallet med tilflytning og indvandring til Bornholm.

Figur 2, Figuren viser at befolkningstallet på Bornholm faldt markant fra 2016 til 2020 hvor det herefter ser ud til at stige.

Figur 3, Figuren viser udviklingen af forskellige befolkningsgrupper på Bornholm.

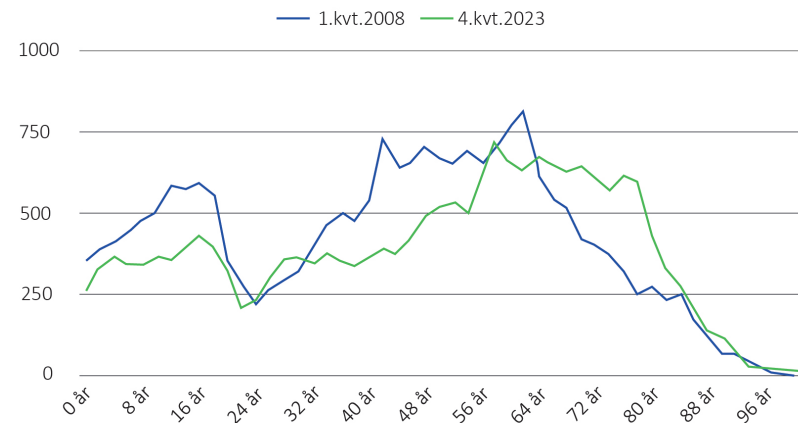
Bornholm har brug for børn, unge og flere som kan arbejde

Udviklingen de sidste 15 år viser, at en stor generation er blevet ældre. Det betyder, at der er flere ældre, som er gået på pension og færre i den arbejdsduelige alder. Figuren for Bornholms og Danmarks aldersprofil viser også, at unge mennesker flytter fra øen, antallet af unge på Bornholm er derfor på samme lave niveau som for 15 år siden. Hertil er der færre børn end for 15 år siden.

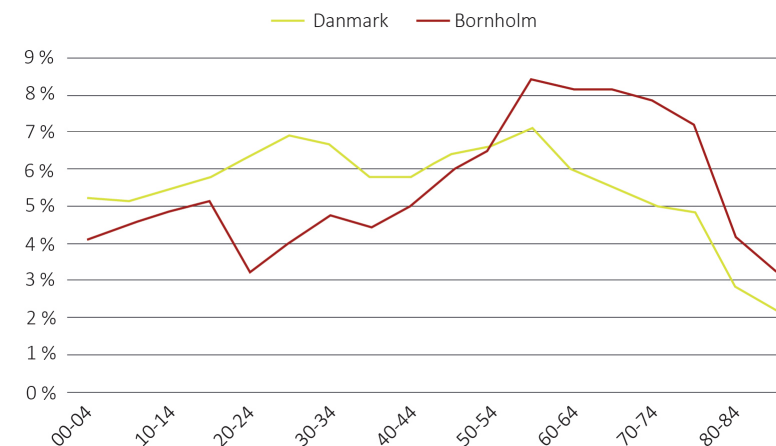
Sammenligner vi vores aldersprofil med gennemsnittet af Danmarks befolkning, er vi færre børn, unge og voksne op til midten af 50'erne, mens det derfra vender, og vi bliver flere. Det betyder, at uden tilflytning og indvandring til Bornholm vil arbejdsstyrken falde markant og andelen af ældre borgere vil stige yderligere. Med flere ældre stiger efterspørgslen på de kommunale velfærdsydelser. Vi har allerede i dag svært ved at rekruttere personale til ældresektoren, en udfordring der kun vil blive vanskeligere i takt med den generelle arbejdsstyrke bliver mindre. Manglen på arbejdskraft kan risikere at stå i vejen for en udvikling af øens erhvervsliv.

Vi er derfor på Bornholm nødt til at forsætte indsatsen med at få flere til at flytte til øen, der kan indgå i vores arbejdsstyrke. Gerne familier med børn, så vi får en aldersprofil, der mere ligner Danmark som helhed.

Befolkningstal
1. december 2023:
39.392
Areal: 588 km²

Figur 4, Figuren viser, at andelen af ældre borgere er blevet større fra 2008 (blå) til 2023 (grøn), og der er blevet færre i aldersgruppen 30 til 50 år.

Figur 5, Figuren viser Bornholms aldersfordeling i forhold til det samlede Danmark i 2023

I kampen om tilflytterne skal vi være de bedste

Mangel på arbejdskraft gælder generelt for Danmark, og derfor skal vi være gode til at få dem i den arbejdsduelige alder til at vælge Bornholm. Vi skal have øje for forskelligheden, så flest mulige kan se en fremtid hos os på Bornholm. Det vil sige, at vi skal have boliger, som imødekommer nye boligønsker. Vi skal understøtte, at vores virksomheder kan udvikle sig og tiltrække nye, så vi har attraktive jobs at tilbyde. De familier eller enlige, der flytter til, har måske ikke et netværk på øen i forvejen. Derfor arbejder vi for, at det er let at komme i gang med aktiviteter i sin fritid og møde andre i fællesskaber.

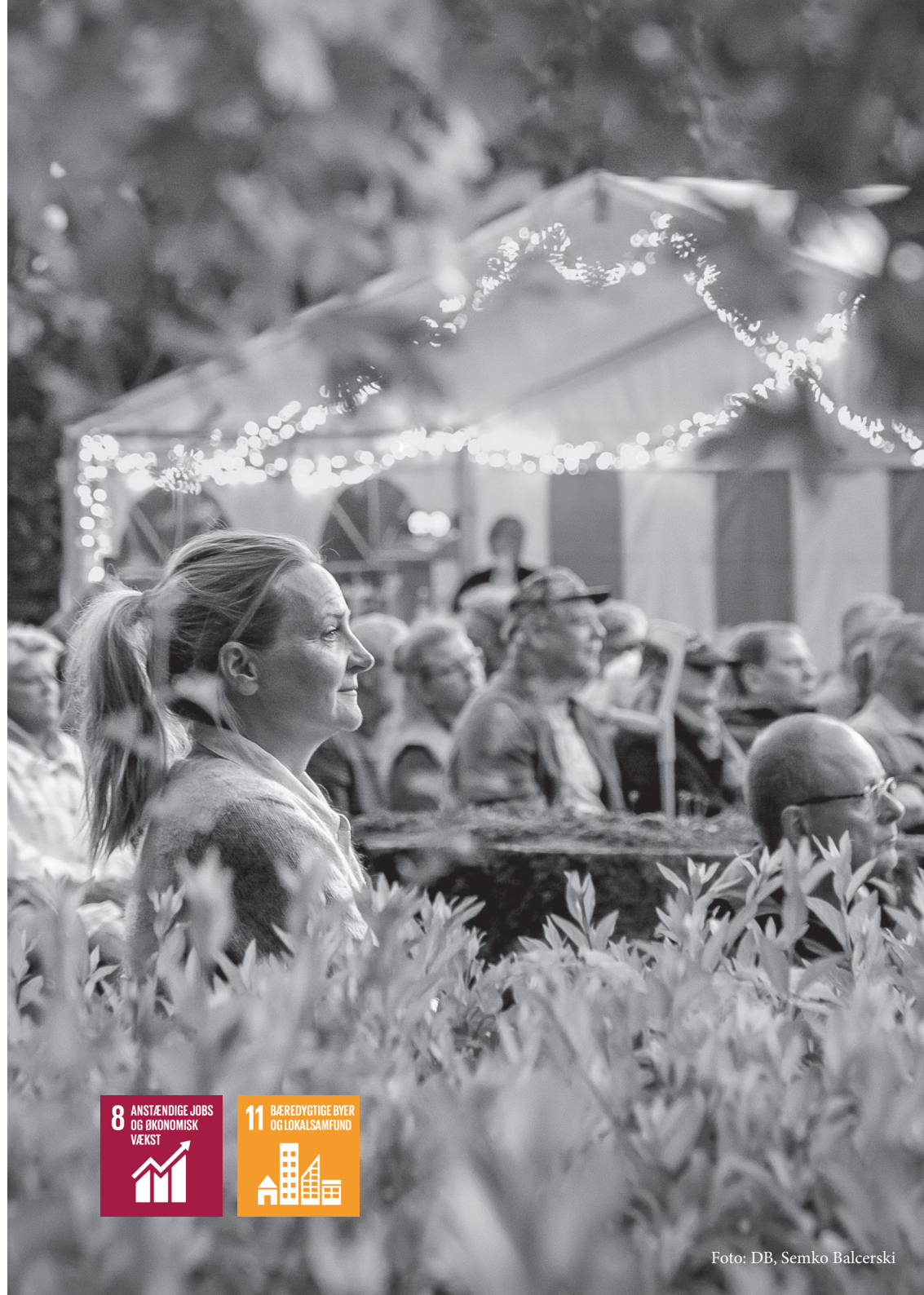
Bæredygtighed

For at sikre en sund udvikling for Bornholms byer og lokalsamfund er det afgørende at tage højde for tilflytning, adgang til boliger og gode jobmuligheder. Disse faktorer spiller sammen og har indflydelse på livskvalitet og trivsel.

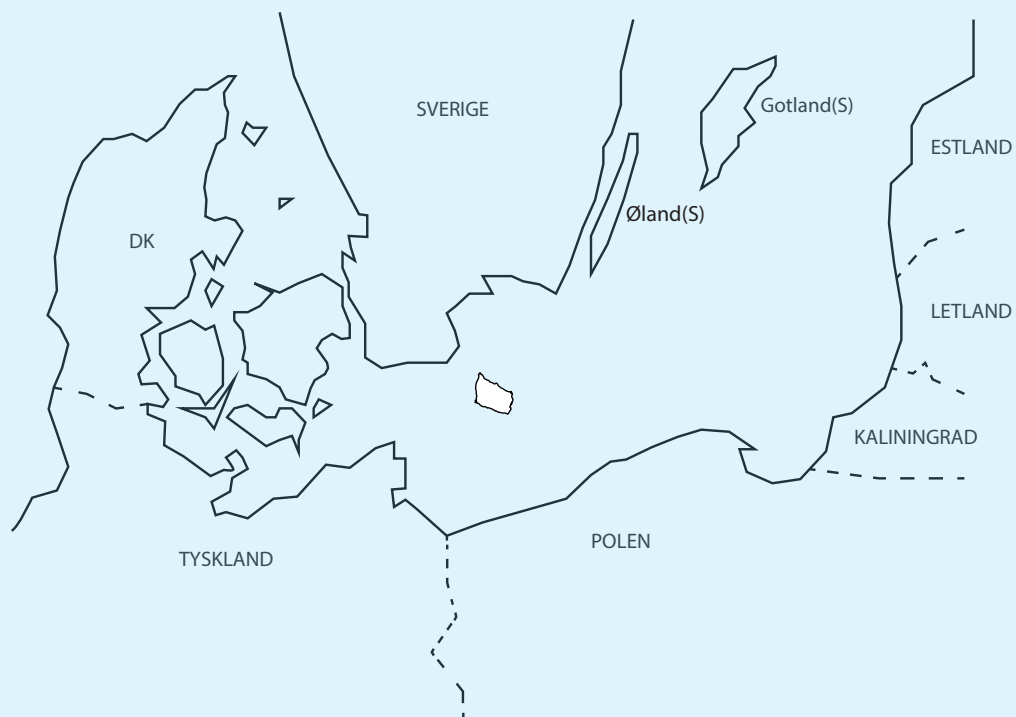
En demografi med nye tilflyttere og adgang til jobs vil således bidrage til verdensmålene:

Nr. 8 Anstændige jobs og økonomisk vækst

Nr. 11 Bæredygtige byer og lokalsamfund

Bornholm i verden

Midt i Østersøen

Vores beliggenhed midt i Østersøen giver os unikke muligheder. Konkret har det allerede vist sig i forhold til udviklingen af Rønne Havn som et ideelt sted for udslibning af vindmølledele til opsætning i Østersøen.

I forhold til Europa og infrastrukturelle forbindelser vil Bornholm og den kommende højspændingsstation også være et centralt udgangspunkt for sammenkædning af elnettet.

På sigt kan Bornholm spille en væsentlig rolle for distribution af brint og andre grønne brændstoffer. Tyskland og Europa får brug for grøn energi, som de kan få fra Danmark, hvor vi har plads til at opsætte havvindmøller. Bornholm bliver et knudepunkt i Østersøens grønne infrastruktur.

Østersøens perle

Bornholm er en kendt turistdestination. Øens landskab og natur med de vide horisonter, dybe skove og de idylliske bysamfund danner rammerne for rekreation og ferie. Der kommer gæster fra ind- og udland, som skal på ferie, og der kommer skolebørn, som skal på lejrskole.

“For 2. år i træk er Bornholm blevet kåret til Danmarks bedste feriedestination ved den traditionsrige og prestigefyldte prisuddeling Danish Travel Awards. Vi er meget stolte af og taknemmelige over, at I, vores gæster, har stemt og sikret os denne flotte anerkendelse af vores dejlige ferieø endnu engang.”

- Destination Bornholm

Foto: DB, Semko Balcerski

World Craft Region

Bornholm er det første sted i Europa og det første øsamfund i verden, der kan bryste sig af titlen som en World Craft Region – kunsthåndværkernes højeste udmærkelse. Øens stærke sammenhængskraft ses i det levende kunsthåndværk, museer, biennaler og internationale uddannelsesmuligheder, som tilsammen positionerer Bornholm på den internationale scene. Med en flere hundrede år lang tradition for håndværk og velbevarede teknikker repræsenterer øen fortsat innovative kunsthåndværkere, der arbejder i keramik, glas, tekstil, metal og træ.

Gourmet

I over 15 år har bornholmske fødevarereproducenter sat Bornholm på Gourmet-verdenskortet med alt fra øl, pasta, lakrids og andre lækre madvarer. Erhvervet er faktisk blevet så stort, at det er en af øens vigtigste indtægtskilder.

Event-ø

Bornholm er hjemsted for en række større og mindre events. Størst er Folkemødet i Allinge. Men der er også et stort udbud af events inden for sport, kunst, kultur og fødevarer. Som eksempler kan nævnes Etape Bornholm, Wonderfestiwall, Bornholms Kulturuge og kokkekonkurrencen Sol over Gudhjem.

Foto: BRK

Bæredygtighed

Bornholm har etableret sig som en eftertragtet feriedestination, kendt for sin gastronomi, anerkendte håndværk og imponerende events. Disse unikke "brands" spiller en central rolle for øens identitet og tiltrækker besøgende fra hele verden.

En styrkelse og udvikling af disse erhverv vil således bidrage til verdensmålene:

Nr. 8 Anstændige jobs og økonomisk vækst

Nr. 17 Partnerskaber for handling

Foto: BRK

Energiø projektet

Et nationalt projekt lander på Bornholm

Etablering af Energiø Bornholm er besluttet i Folketinget 20. februar 2020. Energiøen i Østersøen vil bestå af tre felter med havvindmøller, en højspændingsstation placeret på Bornholm samt kabler mellem møllerne, stationen og modtagere af strømmen på Sjælland og i udlandet. Det er Energistyrelsen og Energinet, der skal sørge for selve byggeriet, mens Bornholms Regionskommune samarbejder tæt med lokale og nationale aktører for at skabe de bedst mulige forudsætninger for grøn forskning og ideudvikling samt jobskabelse på Bornholm. Det nationale projekt Energiø Bornholm er startskuddet til et endnu større projekt, som handler om at udvikle Bornholm.

Fonden Baltic Energy Island

Ud af projektet 'Nationalt Center for Grøn Energi' er fonden 'Baltic Energy Island' stiftet i november 2022.

"Sammen udvikler vi løsninger til energiøer. Vi forvandler øen Bornholm til den grønne hub i Østersøen. Men vores vision rækker ud over det. I Baltic Energy Island vil vi innovere det globale energisystem.

Vi er et partnerskab bestående af virksomheder og systemoperatører, der er førende i den grønne omstilling, forskere, der udvikler og uddanner i nye grønne løsninger og en kommune, lokale virksomheder og lokalsamfund, der ændrer Bornholms fremtid."

- Citat Baltic Energy Island

Baltic Energy Islands bestyrelse:

- Ørsted
- Siemens Gamesa
- Copenhagen Infrastructure Partners
- Danmarks Tekniske Universitet
- Rønne Havn
- Bornholms Energi og Forsyning
- Offshore Center Bornholm
- Bornholms Regionskommune

Foto: Baltic Energy Island

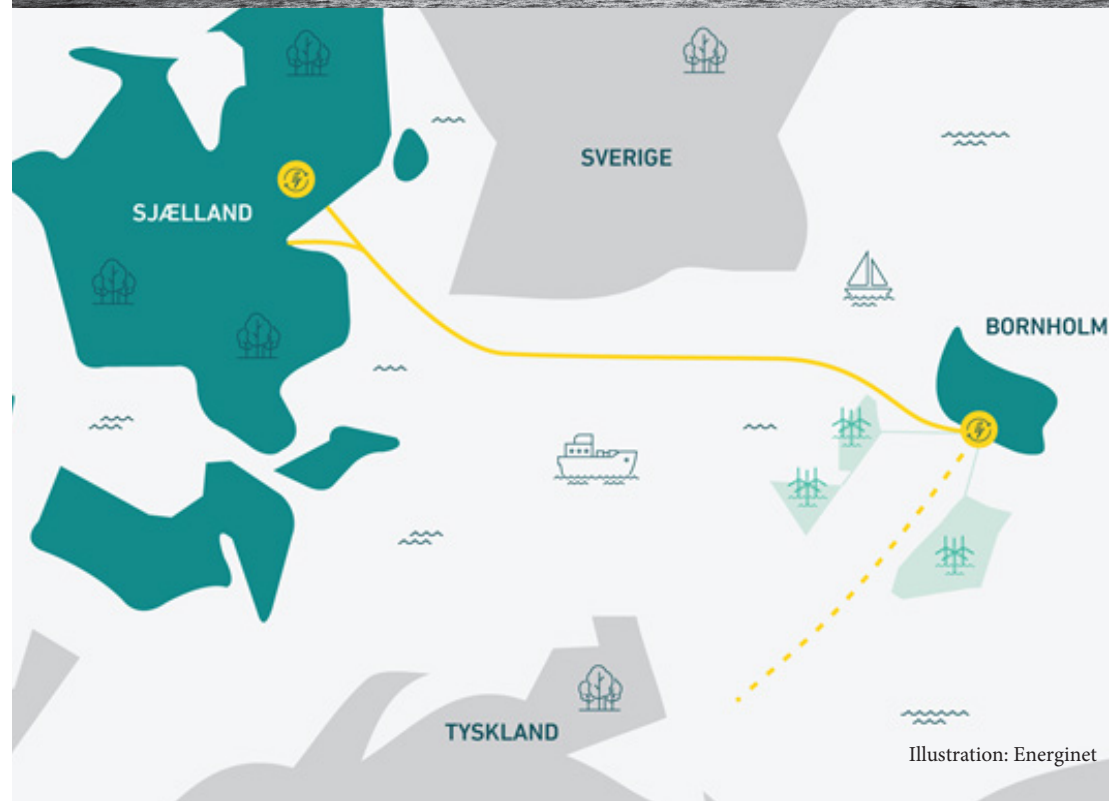
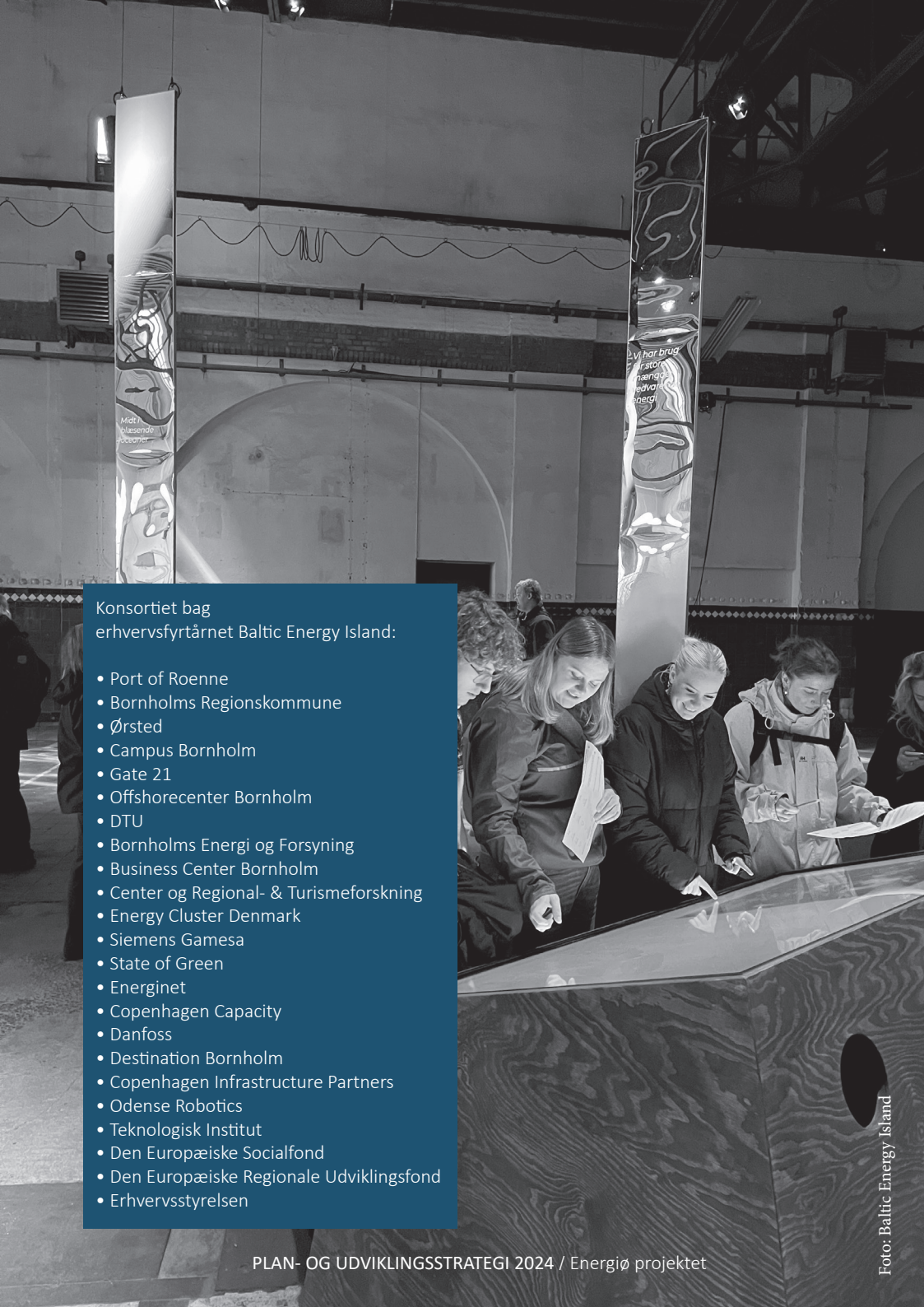

Illustration: Energinet

Konsortiet bag
erhvervsfyrtårnet Baltic Energy Island:

- Port of Roenne
- Bornholms Regionskommune
- Ørsted
- Campus Bornholm
- Gate 21
- Offshorecenter Bornholm
- DTU
- Bornholms Energi og Forsyning
- Business Center Bornholm
- Center og Regional- & Turismeforskning
- Energy Cluster Denmark
- Siemens Gamesa
- State of Green
- Energinet
- Copenhagen Capacity
- Danfoss
- Destination Bornholm
- Copenhagen Infrastructure Partners
- Odense Robotics
- Teknologisk Institut
- Den Europæiske Socialfond
- Den Europæiske Regionale Udviklingsfond
- Erhvervsstyrelsen

Foto: Baltic Energy Island

Erhvervsfyrtårn på Bornholm

Baltic Energy Island er operatør på erhvervsfyrtårn II. Det er et offentlig-privat konsortium, anført af Erhvervsministeriet, der står bag erhvervsfyrtårnet.

”Fyrtårnsprojektet, som Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse nu støtter, omfatter en række større hovedaktiviteter og mange mindre projekter herunder, som skal rulles ud i løbet af 2022 og 2023. Det mest markante er det nationale center for udnyttelse af grøn energi fra havvindmøller, der er planlagt til en placering i det gamle elværk i Rønne. Ambitionen med centret er, at det skal være nationalt og internationalt knudepunkt for grøn energi og trække aktører, aktiviteter og investeringer inden for grøn energi til Bornholm.

Blandt de øvrige projekter i det bornholmske erhvervsfyrtårn, der kan realiseres med midlerne fra Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, er:

- *Realisering af Energiø Bornholm med fokus på erhvervsmulighederne i Bornholm som Østersøens centrum for havvindenergi.*
- *Bornholm som Østersøens grønne transporthub. Forundersøgelse, der blandt andet belyser muligheden for et Power2X-pilotanlæg på Bornholm.*
- *Videreudvikling af Bornholm som test-ø, hvor lokale, nationale og internationale aktører udvikler fremtidens energiteknologiske løsninger.*
- *Residential College for studerende og forskere fra DTU, andre universiteter og uddannelsesinstitutioner udvikler og deler viden.*
- *Etablering af dataplatform, der muliggør opsamling, lagring og deling af relevante måledata.*

I foråret 2021 anbefalede det regionale vækstteam for Bornholm regeringen at fokusere på tre hovedmål: Østersøen som centrum for havvind, Bornholm som testø for grøn energi og Bornholm som Østersøens transporthub.”

- Citat Erhvervsstyrelsen

Udformning og planlægning af et stort teknisk byggeri

Det sydbornholmske landskab står overfor store forandringer, opstilling af havvindmøller syd for øen vil fylde i horisonten, og højspændingsstationen vil være et nyt stort anlæg på land.

Vores landskab er en del af vores identitet. Den kommende højspændingsstation har dimensioner, der vil få en synlighed på store afstande og ikke umiddelbart vil kunne indpasses i eksisterende landskab. Det er derfor vigtigt, at der arbejdes med arkitektur og beplantning så de store bygninger og landskabet giver nye naturværdier til denne del af vores ø.

Der er blevet holdt flere workshops med deltagelse af borgere i forbindelse med udarbejdelse af lokalplanen. Projektet for højspændingsstationen har udviklet sig gennem rækken af workshops i samspillet mellem borgere og arkitekter. De gode erfaringer herfra vil kunne bruges til udvikling og bearbejdning af lignende projekter.

Bæredygtighed

Energiø Bornholm spiller en vigtig rolle i udfasningen af fossile energikilder ved at levere grøn strøm til både os selv og til udlandet. Det er en vigtig faktor for at kunne nedbringe CO₂-udledningen og for den grønne omstilling af vores industrier. Projekt energiø skal bidrage til en robust infrastruktur for bæredygtig energi til det globale marked. Samarbejdet med Danmarks Tekniske Universitet (DTU) om Bornholm som testø styrker den videnskabelige forskning mod mere bæredygtige samfundsløsninger.

Energiø projektet bidrager således til verdensmålene:

Nr. 7 Bæredygtigt energi

Nr. 9 Industriel innovation og infrastruktur

Nr. 17 Partnerskaber for handling

Strategiske pejlemærker for Energiø projektet

- Potentialer
Vi vil gribe mulighederne som Energiøen giver Bornholm- især indenfor erhvervsudvikling, boligudvikling, bæredygtighed, natur, uddannelse og byudvikling
- Rollemodel
Vi vil vise, hvordan grøn omstilling i stor skala kan skabe lokal udvikling til glæde for Bornholm- og være model for grøn omstilling af et helt samfund
- Samarbejder
Vi vil indgå samarbejder og partnerskaber med dem der udvikler, bygger og drifter Energiø Bornholm og forventer, at aktørerne tænker Bornholm med, ved at sikre maksimal lokal positiv effekt

Natur og landskab

Landskabet er vores historie og kendetegn

Bornholm er det eneste sted i Danmark, hvor grundfjeldet er synligt. Der er helt specielle geologiske forhold med grundfjeld, klipper og sprækkedale på Nordbornholm og sandsten, skiffer og sandstrande på Sydbornholm. Bornholm har også en helt særlig historie både i kraft af de mange fund og fortidsminder og i nyere tid med en helt anden landbohistorie, hvor kongen var eneste herskab på øen. Det har sat aftryk i landskabet. Vi kan se og opleve kulturarven som fx gravhøje, røser eller samlinger af bautasten. Landbohistorien har betydet, at gårdene på Bornholm ikke har ligget i landsbyer som i det øvrige Danmark, og der findes heller ikke herregårde og herregårdslandskaber. Bebyggelsen på Bornholm ligger meget spredt, og der er gårde, husmandssteder og huse overalt på øen.

Landskabet bestemmer løsningen for nye anlæg i det åbne land

Bornholms natur er rig og mangfoldig, hvilket hænger sammen med det vekslende landskab. En landskabsanalyse for Bornholm viser, at øen rummer 11 forskellige landskabskarakterer. Vores omgivelser er med til at skabe vores identitet, og landskabet er en del af vores omgivelser. Når der skal bygges eller anlægges nyt i det åbne land, der har store dimensioner, vil vi tage hensyn til landskabet og anerkende, at landskabet betyder noget for vores identitet lokalt. Nogle landskabstyper er mere sårbare overfor ændringer end andre. Vi vil arbejde med indpasning til det konkrete sted, med øje for at de historiske lag i landskabet fortsat kan aflæses og afkodes i fremtiden.

Naturen har brug for mere plads, og det skal den have overalt – på offentlige arealer og hos private lodsejere. I skove og lysåben natur, på landbrugsarealer, langs kysterne, i byer og i haver. Den bornholmske natur er i stor udstrækning et resultat af bornholmernes påvirkning gennem århundreder.

Naturen er til for naturen og til glæde og gavn for os mennesker

Vi arbejder for at skabe mere plads til naturen, så der både kan blive mere natur og flere arter. Sammenhængende naturområder er vigtigt for at forbedre vores natur, da det skaber bedre muligheder, for at arterne kan sprede sig imellem forskellige levesteder. Her er samarbejde med private

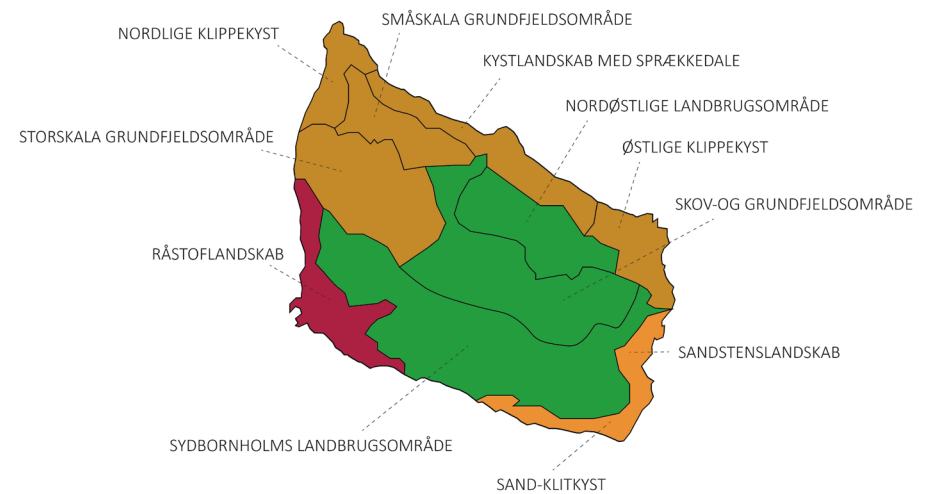

- Det særlige naturgrundlag betyder, at øens flora og fauna er unik.
- Hele 23 % af øens areal er dækket af skov
- Ca. 4.000 hektar er fredet
- Ca. 12 % af Bornholms areal er offentligt ejet
- Der findes næsten 1.000 registrerede fortidsminder på øen
- Grundvandet har en god kvalitet

Foto: Lisette Sjøstrand Ole Christiansen

lodsejere og deres egne initiativer essentielle for, at vi kan øge Bornholms natur. Naturen er samtidig vigtig for os bornholmere, den skaber tilknytning og naturoplevelser. På Bornholm er der gode muligheder for at komme ud i landskabet og opleve naturen, fordi der overalt findes unikke, offentligt tilgængelige udflugtsmål med oplevelser og fortællinger skabt af landskabet og historien. Det må dog godt blive endnu lettere at komme ud i naturen og nyde den friske luft, og derfor skal de rekreative arealer og stifterbindelser udbygges i tilknytning til lokalsamfundene. På samme tid er det vigtigt at forbinde de rekreative arealer, så man kan bevæge sig langt. Det kommer vores gæster til gavn, når de kan planlægge en vandretur på øen. Især vil vi gøre den centrale del af øen mere tilgængelig, så gæsterne kan opleve de fantastiske steder, som ikke knytter sig til kysten. Dermed vil turismen understøtte de inden-øes byer og lokalsamfund.

Vand i landskabet

Forandringen af vores kulturlandskab har betydet mindre vand i det åbne land. Det har vist sig at have nogle uønskede konsekvenser for vores natur og bysamfund. Vi vil derfor gerne have vandet tilbage i det åbne land og genskabe en mere naturlig hydrologi. At holde på vandet i vores landskab har en række fordele som mindre kvælstof- og fosforudledning til Østersøen, nye og flere våde biotoper til fordel for biodiversiteten, og at der er vand i landskabet selv i de tørre perioder. Ved kraftige regnskyl bremses afstrømningen desuden, og dermed mindskes risikoen for skader på vores infrastruktur, bygninger og andre samfundsmæssige interesser. Vi vil derfor arbejde for og understøtte projekter, der har til formål, at der genskabes og etableres vådområder, åbnes rørlagte vandløb og tages hensyn til vandløb som biotoper, når de skal vedligeholdes.

Bornholm har prima drikkevand

Vores grundvand har en god kvalitet og kræver ikke særlig rensning. Derfor har vi prima drikkevand. Det vil vi værne om, og derfor vil vi ikke indgå nogen form for kompromis, som kan risikere at forurene grundvandet. Det betyder, at boringsnære beskyttelsesområder ikke må sprøjtes, at forurenende virksomheder ikke må bygges på steder, hvor det er sårbart i forhold til grundvandsdannelsen.

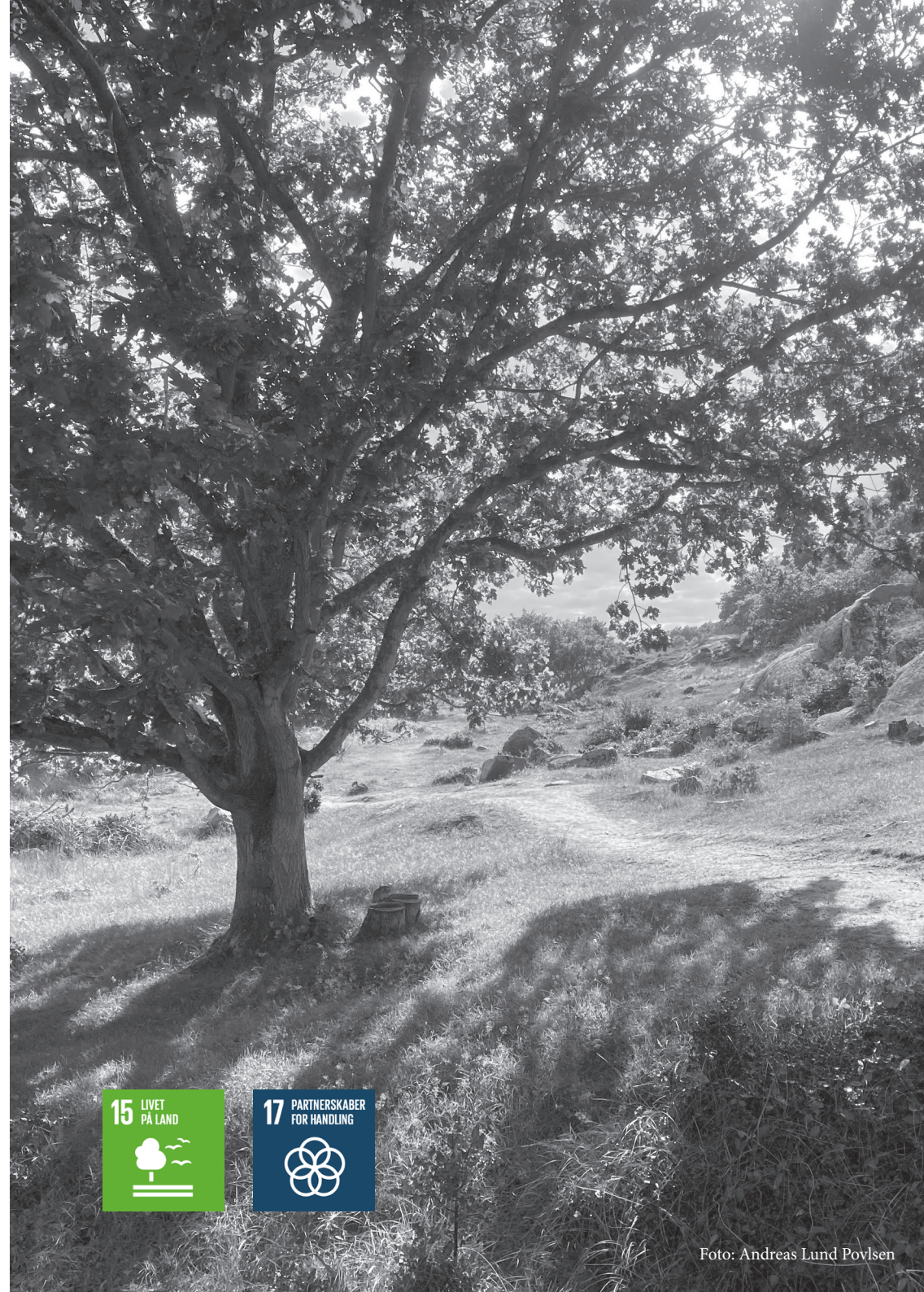
Bæredygtighed

Kommunen har en central rolle i arbejdet for at øge vores biodiversitet, skabe større sammenhængende naturarealer, give plads til mere vild natur og beskytte de sårbare naturtyper og arter. Det sker fx når vi arbejder med at genskabe åbne vandløb og våde enge i samarbejde med private lodsejere. Så giver vi plads til et rigere plante- og dyreliv, der samtidig også beriger de landskabelige og rekreative værdier på Bornholm.

Natur og landskab bidrager således til verdensmålene:

Nr. 15 Livet på land

Nr. 17 Partnerskaber for handling

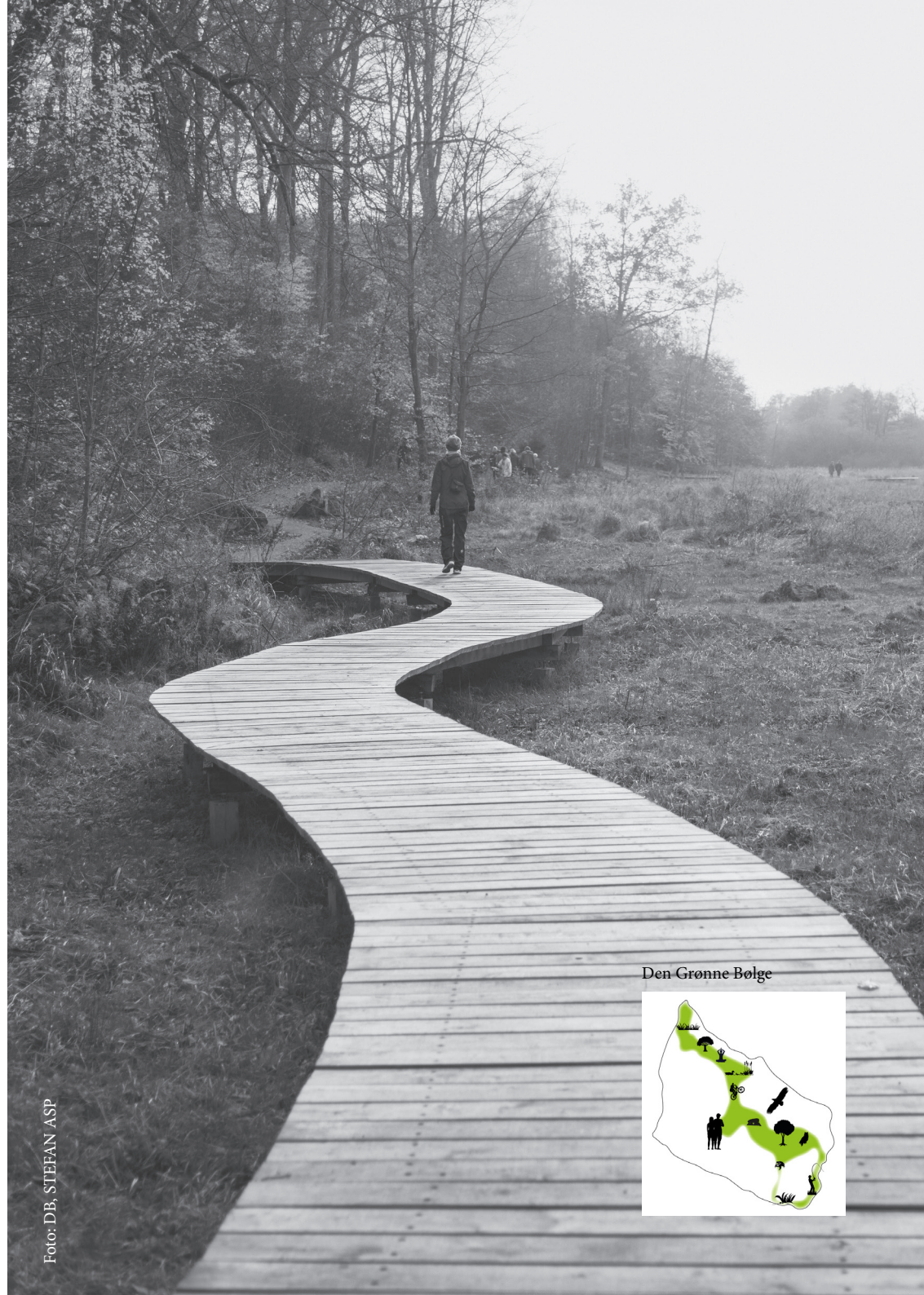

De strategiske pejlemærker for Natur og landskab

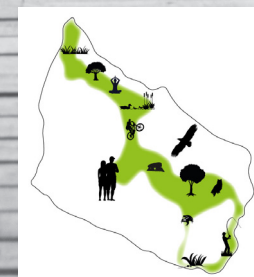
- Vi vil tage udgangspunkt i de geografiske områders forskellighed, de stedbundne ressourcer, kulturarv og naturherligheder, når vi skal udvikle øen.
- Vi vil indpasse nybyggeri og nye anlæg i det åbne land med størst mulig hensyntagen til det omkringliggende landskabs karakter og natur. Biodiversiteten skal forbedres og naturen styrkes når der opføres nye bygninger og anlæg.
- Vi vil forbedre adgangen til øens centrale naturområder og landskaber samt styrke den rekreative sammenhæng. Vi vil fremme de rekreative muligheder ved byer og lokalsamfund.
- Vi vil beskytte grundvandet som en vigtig ressource for menneskets fremtidige ve og vel.
- Vi vil bruge naturen som arena for forebyggelse og sundhedsfremme, da kontakten til naturen blandt andet kan mindske og forebygge stress, angst og depression.

Sådan arbejder vi med de strategiske pejlemærker

- Viser Bornholms indre natur- og friluftslandskab og øger opmærksomheden på naturkvaliteterne, og arbejder videre med at styrke naturindholdet og sammenhængen gennem den "Den Grønne Bølge".
- Arbejder med at børn og unge opnår bevidsthed om, hvordan de hver især er med til at påvirke naturen og klimaet. Dagtilbud søger at blive del af Grønne Spirer, skoler Grøn Skole/Grønt Flag og partnerskabsaftale med vores affaldsselskab BOFA, en aktivitet under Naturpolitikken og strategien Fælles folkeskole Bornholm.
- Følger planer for optimering af metoder og tidspunkter for slåning af de ca. 500 ha sammenhængende natur langs Bornholms vejrabatter, tilpasset efter løvfrøernes vandringer og grøftekanternes plantesamfund, så der opnås det største blomsterflor til glæde for især insekter, er et af Naturpolitikken konkrete tiltag.
- Indpasser nye store tekniske anlæg og bygninger til det konkrete landskab og kulturmiljø, og samtidig bidrager til at forbedre forholdene for naturen, som en udmøntning af både Natur- og Arkitekturpolitikken.
- Arbejder med indsatser der beskytter grundvandet gennem samarbejder med vandværker og lodsejere gennem indsatsplaner.
- Samarbejder med lodsejere om etablering af større sammenhængende naturområder med værdi for biodiversitet og spredning af dyr og planter.

Den Grønne Bølge

Erhvervsudvikling og uddannelse

Styrkepositioner og udviklingsperspektiver

Bornholms særlige landskab er grundlaget for udvikling af vores turisme, og i dag er vi kendt som en feriedestination for outdoor, lokale kvalitetsfødevarer og kunsthåndværk. Vores beskæftigelse ligger dog også indenfor andre erhverv. Omend vi ikke er så kendte for dem, så er nogle af øens andre største brancher; bygge og anlæg, fødevarerindustri, landbrug, transport og detailhandel.

Bornholms erhvervsliv er sammensat af en række forskellige brancher, hvor flest er beskæftiget inden for detailhandel, bygge og anlæg, hotel og restauration, landbrug/skovbrug og fiskeri, fødevarerindustri, transport og maskinindustri. Brancherne inden for turisme og fødevarer er i dag stærkt specialiseret. Der er på Bornholm kun få større virksomheder og få vækstvirksomheder, hvilket betyder, at mindre virksomheder, som beskæftiger mellem 1 og 20 årsværk dominerer.

Der er fremgang inden for iværksætteri, hvor Bornholm har en højere etableringsrate end sammenlignelige kommuner. Generelt er virksomhederne godt med på den grønne omstilling, men halter efter på digitalisering. Både digitalisering og grøn omstilling kræver viden og det kan være udfordrende for små virksomheder at få råd og overskud til at investere. På samme tid er det en udfordring at få kvalificeret arbejdskraft.

Arbejdsstyrken på Bornholm har en stor andel af ufaglærte og håndværksuddannede og en relativt lille andel med en lang videregående uddannelse. Der er derfor behov for tilflytning og for at styrke kompetencerne. Endelig er det helt oplagt at koble virksomheder med videncenterer, så virksomhederne kan få studerende til at bibringe nyeste viden om fx teknologi, og så de studerende kan koble deres viden ind i konkrete cases.

Energiøen skal blive til gavn for Bornholm

Med højspændingsstationen på Sydbornholm får vi en masse grøn energi tilgængelig på Bornholm, hvilket betyder nye muligheder for udvikling af eksisterende og nye erhverv og virksomheder, også indenfor turisme. Det er et potentiale, vi har besluttet os for, at vi vil have mest muligt ud af i forhold til at styrke vores beskæftigelse, der er fundamentet for et bæredygtigt samfund på Bornholm. Skal energiøens muligheder omsættes til arbejdspladser, er der behov for at koble virksomheder med vidensmiljøer og medarbejdere med de rette kompetencer. Samarbejder og partnerskaber, som vi har med Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og Campus Bornholm, er derfor vigtige for at nå vores mål.

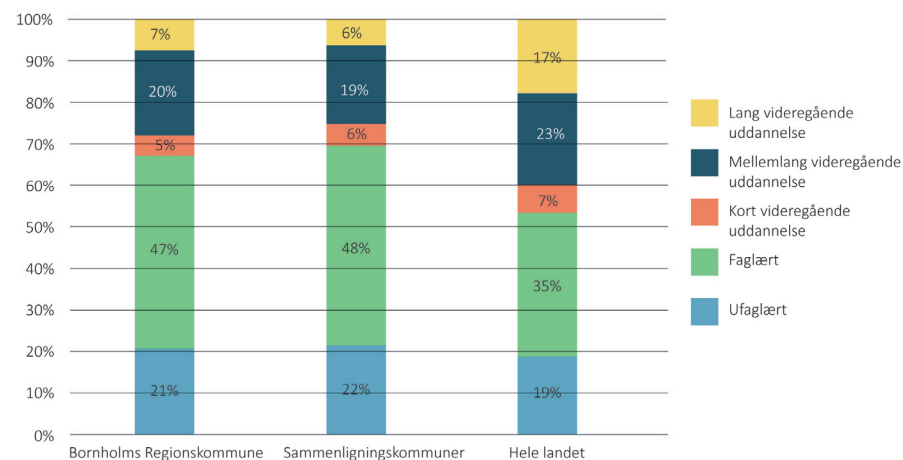
Energi-erhvervspark giver ny styrkeposition til Bornholm

Ny lov om energiparker giver os nye muligheder for, at arealer ved landanlægget kan bruges til Power-to-X anlæg, produktionsvirksomheder og andet erhverv, som har et særligt behov for at kunne koble sig på strømmen fra landanlægget. Hensigten er, at virksomheder kan udnytte samplaceringen med landanlægget og hinanden, hvor én virksomheds restprodukter bliver til ressourcer i en anden virksomhed. Bornholm vil på den måde få en unik mulighed for at tiltrække nye typer af erhverv, som tapper ind i den grønne omstilling.

Erhvervslivets grønne omstilling kan drage fordel af energiøen

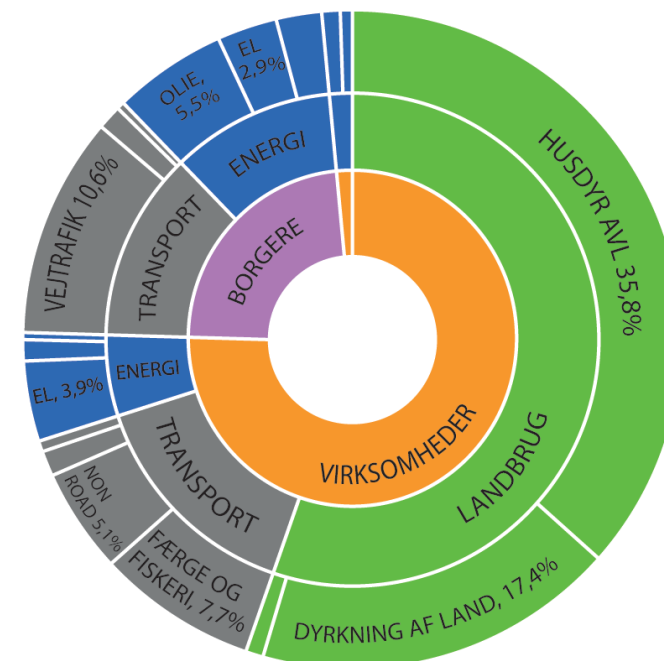
Bornholm har en unik geografisk placering, hvor energiøen bliver et knudepunkt for den globale grønne omstilling, og vores ambition er, at det også bliver til fordel for Bornholms grønne omstilling og bæredygtige udvikling. På Bornholm arbejder ca. 3.000 indenfor brancher, der belaster klimaet med drivhusgasser. De største brancher er landbrug, transport, skibsfart og luftfart. Med vidensdeling, vejledning og partnerskaber imødegår vi omstillingen med ambitioner om, at vi sammen finder innovative løsninger, der samtidig vil styrke Bornholms erhvervsliv. Det betyder, at vi skal have flere til

Arbejdsstyrkens uddannelsesniveau 2021

Kilde: IRIS Group på baggrund fra Danmarks Statistik

Note: Arbejdsstyrken er opgjort for personer i alderen 25-74 år.

Kilde: Bornholms Klimaplan (DK2020): Udledning af CO2-ækvivalenter, udledninger fra færge- og flyforbindelser er udeladt

at vælge Bornholm som deres arbejdsplads og deres hjem, da virksomheder i dag mangler arbejdskraft, og vi ser ind i, at mange bornholmere er på vej på pension.

Stærke uddannelser og god beskæftigelse

At kunne fastholde uddannelser på Bornholm er vigtigt. De giver grundlag for ungdomsårgangene til at etablere sig, og viden og udviklingsmuligheder til øens erhvervsliv samt lokal adgang til efteruddannelse. Vi arbejder for, at unge introduceres til faglærte jobs via virksomhedsbesøg, der kommer flere praktik- og lærepladser, så flere unge tager en uddannelse på Bornholm, hvilket også gør det lettere efterfølgende for vores virksomheder at rekruttere arbejdskraft. Vores styrkeposition indenfor kunsthåndværk spiller sammen med Det Kongelige Akademi's uddannelse indenfor glas og keramik i Nexø. Uddannelsen tiltrækker unge udenfor Bornholm, og bibringer øen et videns- og uddannelsesmiljø. Vores ambition er at skabe en tilsvarende styrkeposition indenfor brancher med tilknytning til energioøen og tilhørende uddannelser.

Pendling en vigtig brik for et bæredygtigt samfund på Bornholm

Pendling er afgørende for et øsamfund som Bornholm. Pendling muliggør udveksling af faglig arbejdskraft og ekspertise, der både øger interessen for at søge arbejde på Bornholm såvel som at bosætte og arbejde uden for øen. Pendlingen til og fra Bornholm har været stigende siden 2014. I 2021 var der 979, der pendlede til Bornholm, og 1.430 der pendlede fra Bornholm. Gode fly- og færgeforbindelser er derfor vigtige for vores pendlere. Transport er dog belastende for vores klima, og derfor arbejder vi samtidig for, at transportmidlerne drives af grønne brændstoffer, både når vi skal til og fra øen, og når vi færdes lokalt.

Relevante brancher for energioøen:

De brancher, som forventes at opleve en stigende efterspørgsel og beskæftigelse som følge af energioøen er:

- Bygge- og anlæg (entreprenør-, el- vvs- og malervirksomheder)
- Maskinindustri
- Jern- og metalindustri
- Transport (herunder maritim transport og godshåndtering)
- Operativ service (bl.a. bygnings- og vagtservice samt anlægsgartnere)
- Detailhandel
- Restauration og catering

På Bornholm rummer disse brancher ca. 1/3 af øens beskæftigede.

Bæredygtighed

Uddannelse er vigtigt for fastholdelse af jobs og en bæredygtig samfundsudvikling af Bornholm. Campus Bornholm har en central rolle i at tilbyde uddannelser, som modsvarer det lokale arbejdsmarkeds behov i den grønne omstilling. Grøn Dannelse i dagtilbud og skoler understøtter øens børn og unge i at træffe klimabevidste valg og i forståelse for naturen. Bornholms Regionskommune og Business Center Bornholm arbejder for at bevare, udvikle og skabe arbejdspladser. Øens virksomheder understøttes til at handle og producere bæredygtigt, så vi som samfund opnår en effektiv udnyttelse af naturressourcerne. Kommunen, som øens største arbejdsplads, har sat fokus på, at indkøb foretages bæredygtigt.

Erhvervsudvikling og uddannelse bidrager således til verdensmålene:

Nr. 4 Kvalitetsuddannelse

Nr. 8 Anstændige jobs og økonomisk vækst

Nr. 12 Ansvarligt forbrug og produktion

Nr. 17 Partnerskaber for handling

På Bornholm kan du uddanne dig til:

- Kok
- Ernæringsassistent
- Kontorassistent
- Smed
- Tømrer
- Automekaniker
- Industrioperatør
- Grundforløb på flere uddannelser
- Student med STX, HTX, HHX eller HF
- Sygeplejerske
- Social- og sundhedsassistent eller-hjælper
- Lærer
- Pædagog eller pædagogisk assistent
- Datamatiker
- Serviceøkonom
- Finansøkonom
- Designer på Glas- og Keramikskolen

Strategiske pejlemærker for Erhvervsudvikling og uddannelse

- Vi vil understøtte de eksisterende virksomheder i deres grønne omstilling og udvikling, herunder tilpasse erhvervsområder, så virksomhederne kan indgå i synergi med energiøen.
- Vi vil arbejde for en energi-erhvervspark, hvor virksomhederne skal udveksle og udnytte hinandens ressourcer i symbiose, og hvor forskning og test af nye grønne teknologier kan ske. Bornholms Regionskommune vil vægte projekter højt, der vil bidrage positivt til Bornholms samlede økonomi og værdier.
- Vi vil arbejde for at tiltrække arbejdskraft og fremme pendling til og fra Bornholm på grønne drivmidler.
- Vi vil gøre Bornholm til et attraktivt sted at tage uddannelse, opkvalificere og efteruddanne sig.
- Vi vil indgå i samarbejder, vidensdeling og partnerskaber for at udvikle løsninger mellem den offentlige og private sektor og på tværs af brancher.

Sådan arbejder vi med de strategiske pejlemærker

- Med afsæt i den grønne energi fra landanlægget arbejdes der for at realisere en energi-erhvervspark efter strategien Power-to-Vækst.
- Tiltrækker studerende til Bornholms uddannelser ved at samarbejde med Campus Bornholm, Baltic Energy Island og Danmarks Tekniske Universitet (DTU) om etablering af inspirerende og støttende fællesskaber i residential college og skolehjem, som en del af Uddannelsesstrategi for Bornholm.
- Samler Bornholms potentialer for grøn energiplanlægning i revision af kommuneplan, der understøtter Klimaplanen.
- Gennem sparring og vejledning støtter vi de bornholmske virksomheder, så de kan øge deres forretningsmuligheder ved den grønne omstilling, samt ruste arbejdsstyrken gennem uddannelse og opkvalificering forankret i Erhvervspolitik og-strategi samt Uddannelsesstrategi for Bornholm.
- Skaber fokus og kvalitet i den fælles erhvervsservice på fødevareområdet via Bornholms Fødevarestrategis indsatser.
- Arbejder med elevoptag til omsorgs- og sundhedsområdet gennem Erhvervsskoleloven.

Et godt og aktivt liv

Sundhed er grundlaget for et godt liv

Sundhed og trivsel spiller en betydelig rolle for et godt og langt liv, som starter allerede inde i mors mave og dannes gennem hele livet- barndommen, ungdommen, voksenlivet og i alderdommen. Sundhed handler om at trives, både fysisk og mentalt. Vores omgivelser påvirker vores sundhed og trivsel gennem de steder vi færdes, det vil sige i bygninger, trafikken, miljøet og naturen, såvel som de fællesskaber og sociale relationer, vi er en del af.

Desværre øges kløften mellem borgere, der lever et langt og sundt liv, og borgere, der lever et kortere liv med sygdom og forringet livskvalitet. Den situation er u hensigtsmæssig, fordi sygdom og mistrivsel ikke bare påvirker den enkelte, men det medfører også stigende udgifter til behandling og pleje. Undersøgelser viser desuden, at unges sundhed, særlig den mentale sundhed og trivsel, går den forkerte vej. Vi har derfor behov for at finde nye veje til, hvordan vi sammen kan skabe gode rammer for øget trivsel og sundhed, og hvordan vi kan bevare kvaliteten i vores velfærd, samtidig med at der er færre hænder til at løfte opgaverne.

Vi tror på, at dét, at give de mindste børn en god start på livet og dermed bedre muligheder for at klare sig godt, er én af vejene til at øge den generelle sundhed og trivsel. Det vil understøtte et bæredygtigt samfund. Vi ser samarbejde med civilsamfund, herunder aktivt medborgerskab, som en del af at finde nye velfærdsløsninger. Det skal være med til at øge vores alles livskvalitet, og ikke mindst kan det give de ældre et godt og værdigt liv. Vi ønsker, at det skal være attraktivt at leve på Bornholm både som barn, ung, familie og ældre.

Det gode børne-, unge- og familieliv

Det gode hverdagsliv er tæt forbundet med trivsel, læring og fællesskaber hos børn, unge og familier. En god start på livet og en tryk base er vigtigt for et godt børne- og ungeliv. Muligheden for at udvikle sig er vigtig for at fortsætte med at have et godt voksen- og ældreliv. Vi har derfor fokus på, hvordan vi støtter børnefamilier, så de kan være en tryk base og en hjørnesten i børn og unges opvækst. Trivsel og sundhed har betydning for børns lyst og evne til at lære og udvikle sig. Vi vægter bevægelse og kost i vores

dagtilbud, som en god start på livet. Vi bruger den bornholmske natur som udgangspunkt for at lære om grøn og miljørigtig tænkning i børnehøjde.

Vi har øje for at gode dagtilbud og skoler kan have betydning for, hvor børnefamilier vælger at bo, og samtidig er det vigtigt, at vores børn og unge kan vokse op og bidrage til et bæredygtigt samfund både på Bornholm og ude i verden.

De små børns Bornholm

Med storskalaprogrammet De små børns Bornholm har vi sat os for at styrke, gentænke og videreudvikle vores indsatser for små børn og deres familier, så endnu flere børn får de rette betingelser for at trives, lære og udvikle sig.

Vores vision er at sikre chanceligheden blandt de mindste bornholmere og deres familier. Vi agerer ud fra en viden om, at når man kommer godt fra start, giver det varige aftryk og øger mulighederne for at klare sig godt gennem livet, herunder at flere unge vil kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

Arbejdet med og erfaringer fra De små børns Bornholm sætter retningen for alle fagprofessionelles arbejde med børn, unge og familier i Bornholms Regionkommune. Vi er afhængige af et gensidigt samarbejde om at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og livsønsker.

Et værdigt ældreliv

I den anden ende af livet er selvbestemmelse også vigtigt for livskvaliteten. Det gode ældreliv er at leve et sundt, godt og værdigt liv med udgangspunkt i egne ønsker og behov. Vi arbejder derfor med at tage udgangspunkt i den enkeltes egen livsopfattelse, så vi kan understøtte dennes evne til at være selvhjulpne og fremme mestring af egen tilværelse. For at borgerne kan få udbytte af relevante tilbud og forløb, arbejder vi med at tilrettelægge information og oplysning, så den enkelte borgers sundhedskompetencer ikke bliver en hindring for at opnå bedre sundhed, velvære og et mere aktivt liv.

Et aktivt og engageret ældreliv er både vigtigt for trivsel og sundhed. Vi har derfor fokus på aktiviteter og støtte til både at holde sig aktiv, såvel bevare og udbygge sociale relationer. Vi støtter virkelyst og frivilligt arbejde ved at stille lokaler og faciliteter til rådighed og indgå i partnerskaber. Initiativ og engagement kan samtidig give fællesskab og hjælp til andre ældre, og det kan dermed være med til at give daglig trivsel og livskvalitet, der er grundlaget for et godt ældreliv på Bornholm.

Flere veje til at bevare kvaliteten i fremtidens ældrepleje

Vi har brug for at tænke velfærd på nye måder. Vi oplever mangel på arbejdskraft indenfor ældreplejen, og vi forventer, at den vil vokse i de kommende år i takt med, at antallet af ældre stiger på Bornholm. For at sikre kvaliteten i fremtidens ældrepleje, har vi brug for et tæt samspil med pårørende og lokalsamfundet. Pårørende kan støtte den ældre til mere indflydelse på tilrettelæggelsen af hjælp og pleje, mens lokalsamfundet kan give fællesskaber og sociale relationer, der har betydning for et sundt og aktivt ældreliv. Men vi får også brug for velfærdsteknologien som en del af fremtidens ældrepleje, da den vil kunne frigive tid til de nære opgaver i ældreplejen. Velfærdsteknologien vil også kunne give den ældre bedre muligheder for at blive selvhjulpne. Det kan give større frihed og fleksibilitet til selv at bestemme over sin hverdag.

Foto: Stefan Asp

Bæredygtighed

Bornholms Regionskommunens velfærdsindsatser handler om at fremme sundhed og trivsel i alle livets faser. Der er fokus på at hjælpe alle børn, så de får et godt udgangspunkt for at udvikle sig og trives. Der arbejdes med at udligne uligheden i sundhed med indsatser, som er tilpasset den enkeltes behov – fysiske, mentale såvel som sociale. Der arbejdes tværsektorielt og med inddragelse af civilsamfundet for at styrke sammenhængskraften og imødegå manglen på arbejdskraft.

Et godt og aktivt liv bidrager således til verdensmålene:

Nr. 3 Sundhed og trivsel

Nr. 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner

Nr. 17 Partnerskaber for handling

- 29 % af de unge 16-34 årige bornholmere føler sig stresset.

- 16% af de unge 16-34 årige bornholmere føler sig ensomme.

- Bornholmske unge klarer sig 0,9 karakterpoint dårligere end andre unge ved folkeskolens afgangseksamen.

Strategiske pejlemærker for Et godt og aktivt liv

- Vi vil arbejde for at skabe den bedst mulige start på livet for de mindste bornholmere og deres familier.
- Vi vil have fokus på både den brede, almene indsats og den specifikke og målrettede indsats for de mest udsatte børn og deres familier på Bornholm.
- Vi vil arbejde for, at flere bornholmere får flere gode leveår og for mindre social ulighed i vores sundhed.
- Vi vil tage udgangspunkt i den enkeltes behov og tilrettelægge indsatser med fokus på at skabe sammenhæng i vejledning, støtte og pleje – også fra hospital til eget hjem.
- Vi vil arbejde for at tilbyde differentierede indsatser til borgere med kronisk sygdom. Vores indsatser vil være af høj kvalitet og tilpasset borgernes funktionsevne, motivation og sundhedskompetencer, så vi kan målrette og prioritere vores indsats til fordel for den enkelte borger.

Sådan arbejder vi med de strategiske pejlemærker

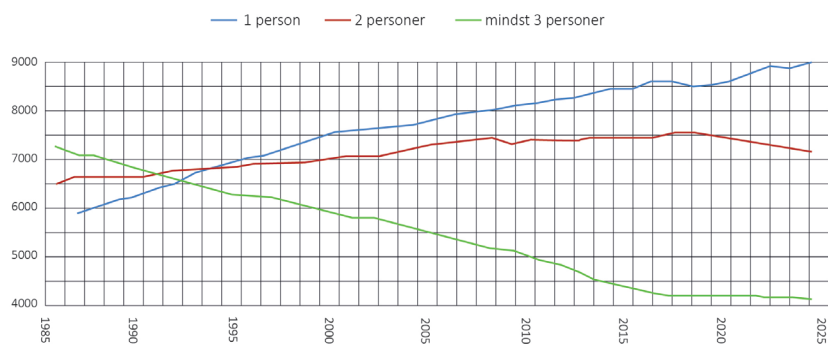
- Understøtter, at alle børn og familier får en oplevelse af at indgå i meningsfulde fællesskaber. Samler lokale foreninger, nationale og lokale organisationer, kulturinstitutioner, uddannelser, kommunale aktører m.fl. i et levende netværk med etableringen af Bornholms Børnealliance. Styrker, udvider og sikrer det tværprofessionelle og tværsektorielle samarbejde på småbørnsområdet gennem programmet De små børns Bornholm.
- Gennem den kommunale ungeindsats hjælper vi de unge med uddannelse og beskæftigelse. Bornholms sammenhængende børne- og ungepolitik for 0-29 år.
- Giver borgere med demens og deres pårørende de bedste vilkår for et godt og meningsfuldt hverdagsliv som udmøntning af strategi og handleplan for demensindsatsen.
- Samarbejder med foreninger og civilsamfund om gode rammer for det frivillige arbejde. Frivillighedsstrategien.
- Arbejder for at give borgerne mulighed for at øge deres selvhjulpethed og selvbestemmelse gennem rehabiliterende og recovery-orienterede arbejdsformer. Ældrepolitikken.
- Øger den mentale sundhed gennem prioriterede og målrettede indsatser i alle centre i Bornholms Regionskommune. For at få mest sundhed for pengene arbejder vi for at skabe sundhedsfremmende rammer, gøre det sunde valg til det lette valg, basere initiativer på det man ved virker og sætte ind tidligt i livet. Folkesundhedspolitikken og -strategien.
- Arbejder med at give muligheder for at benytte relevante hjælpemidler, så borgeren, så vidt muligt, kan klare sig selv som en del af Værdighedspolitikken.
- Samarbejder med almen praksis, hospital, frivillige, herunder patientforeninger, om at styrke kendskab til sundhedstilbud, og muligheden for at leve godt med kronisk sygdom, fx tilbuddet det Bornholmske erfaringskorps. Kvalitetsstandarder for borgere med kronisk sygdom.

Boliger og byudvikling

Behov for flere forskellige typer af boliger

Den rette bolig er ofte udgangspunktet for et godt hverdagsliv, både for os der bor her og for dem, der vil flytte hertil. Vi vil derfor kunne tilbyde boliger til alle livets faser, så der er de bedste muligheder for et godt hverdagsliv på Bornholm.

Bornholm har både boliger i byer og på landet. I kystbyerne er der boliger med havudsigt og inde på øen ejendomme i naturskønne omgivelser for dem, der ønsker mere plads. Størstedelen af de bornholmske boliger er ejerboliger. Men vores bosætningsmønstre og boligbehov ændrer sig. Det betyder, at flere efterspørger en lejebolig. Tilflyttere, der kommer for et job, unge under uddannelse, og ældre der ønsker en mere overkommelig bolig øger efterspørgslen på lejeboliger. Samtidig er der en tendens mod flere mindre husstande, hvilket øger behovet for mindre boliger.

Figur 1: Husstandsstørrelser på Bornholm 1986-2023. Viser en stigning i husstande med kun én person og et fald i husstande med mindst tre personer (familier). Kilde: Danmarks statistik

Et godt hverdagsliv er vigtig for vores trivsel

Det sociale fællesskab er en anden vigtig del af et godt hverdagsliv, som kan opfyldes på mange forskellige måder. Bofællesskaber kan give nye relationer, tryghed i hverdagen og et tilhørsforhold. Skolehjem for unge kan styrke sammenhold og fællesskab under uddannelsen. Smukke omgivelser og hyggelige steder tæt ved vores bolig eller i vores by får os til at bevæge os i vores lokalområde. Her kan vi møde hinanden i uformelle rammer, der giver mulighed for nye relationer. Ensomhed fylder for mange, det gælder både unge, voksne og ældre. Et godt og sundt liv understøttes, når der er gode muligheder for at danne relationer og fællesskaber. Derfor arbejder vi med at boliger, byer og bysamfund tilbyder muligheder for et aktivt liv, hvor vi kan mødes både i uformelle rammer såvel som i organiserede fællesskaber.

Levende og smukke byer og bysamfund er tiltrækkende

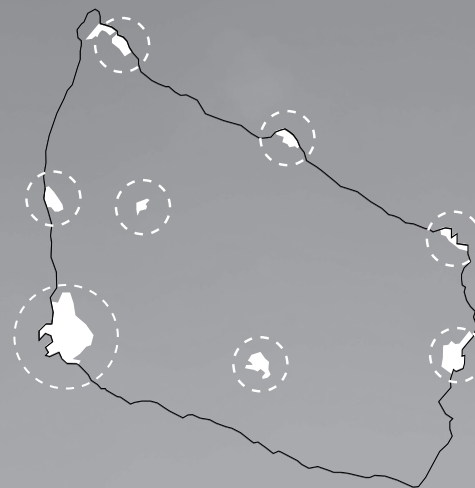
Vi fornyer vores byer og bysamfund gennem by- og områdefornyelse, så de forsat kan stå smukke, tilgængelige for alle og være levende byer. Vi arbejder for, at der er et aktivt liv i vores otte helårsbyer på alle tider af året. Forandringer udfører vi i respekt for vores mange kulturmiljøer i byer og bysamfund.

Faciliteter der bruges af mange mennesker er centrale for levende bymiljøer. Fælles interesser er med til at binde os sammen både lokalt og på tværs af øen gennem kultur, foreningsliv og fritidsaktiviteter. Det lokale initiativ og virkelyst er vigtigt for, at Bornholm er et levende sted at bo og leve.

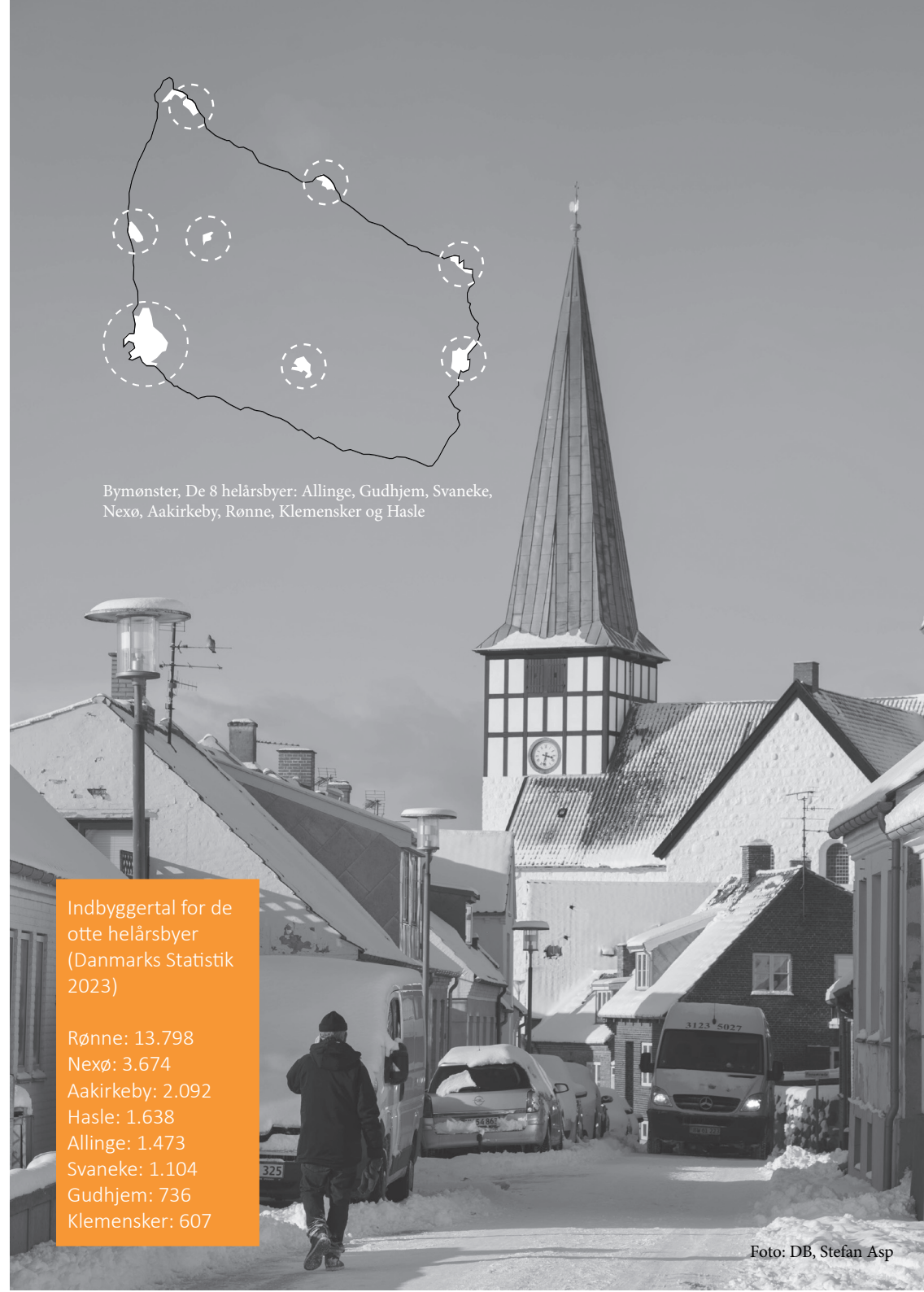
Vi ser butikker, kulturtilbud, privat og offentlig service som et aktiv i at skabe liv i vores byer.

Boliger til tilrejsende arbejdskraft

Energiø projektet betyder, at for en periode vil et stort antal personer rejse til Bornholm for at arbejde. Tilsvarende medfører turismen tilrejsende arbejdskraft i sommersæsonen. De skal bo og leve her. Bornholm har dog ikke tilstrækkelig med boliger til at huse dem alle. Særligt i sommerperioden bliver der mangel på boliger og andre opholdsmuligheder. En udfordring vi søger at finde bæredygtige løsninger på, så ny infrastruktur og midlertidige boliger samtidig vil kunne genanvendes til gavn for Bornholm.

Bymønstre, De 8 helårsbyer: Allinge, Gudhjem, Svaneke, Nexø, Aakirkeby, Rønne, Klemensker og Hasle

Indbyggertal for de otte helårsbyer (Danmarks Statistik 2023)

Rønne: 13.798
Nexø: 3.674
Aakirkeby: 2.092
Hasle: 1.638
Allinge: 1.473
Svaneke: 1.104
Gudhjem: 736
Klemensker: 607

At bo på landet er et særkende for Bornholm

Bornholm har et særkende ved at have mange ejendomme i det åbne land, til forskel fra resten af Danmark. Det er kendetegnende for det bornholmske landskab og vores kulturmiljø. Ejendommene i det åbne land giver mulighed for et liv for dem, der værdsætter plads og natur. En moderne livsstil på landet kræver god infrastruktur, og hvis det skal være bæredygtigt, er der behov for cykelstier og mulighed for at hoppe på en bus eller at køre sammen med andre.

Bæredygtighed

Indsatser for at styrke en bæredygtig bosætning på Bornholm er udmøntet i en række af kommunens politikker og strategier. Der arbejdes med flere almene boliger som en del af de samlede muligheder for at sikre adgang til egnede boliger. I byudviklingen af Rønne og Nexø arbejdes der med stedets fællesskab og inklusion. Øens busser udskiftes til el-busser og hverdagscyklismen er sat på dagsorden.

Temaet Boliger og Byudvikling bidrager således til verdensmålene:

Nr. 11 Bæredygtige Byer og Lokalsamfund

Nr. 17 Partnerskaber for handling

Strategiske pejlemærker for Boliger og byudvikling

- Vi vil arbejde for, at vores otte helårsbyer er levende og tilbyder et aktivt liv året rundt. Nye boliger og byområder skal indrettes, så de understøtter den blandende by med forskellige faciliteter og inviterer til sociale fællesskaber.
- Vi vil arbejde for, at vores boligmarked understøtter tilflytning, forskellige boligtyper og størrelser samt boformer.
- Vi vil udvikle vores byer og muligheder for at bo på landet med afsæt i stedernes identitet og kulturarv.
- Vi vil gennem områdefornyelse og byudviklingsprojekter skabe attraktive byer og bysamfund med lokal forankring og ejerskab.
- Vi vil stille krav til nybyggeris udearealer og indretning af byrum, så de imødegår nuværende og kommende klimaudfordringer, så de afbøder høje temperaturer og kan håndtere store mængder vand.

Sådan arbejder vi med de strategiske pejlemærker

- Understøtter et aktivt liv gennem forskellige tilbud til natur, kultur, idræt og bevægelse, og særlig opmærksomhed på hverdagscyklismen, hvor det fælles strategiske arbejde for både offentlige og private aktører udfoldes i Vores-Ø og Strategi for grøn mobilitet.
- Arbejdet for realisering af nye og flere almene boliger på Bornholm er igangsat. Det er en udmøntning af Boligpolitikken og -strategien.
- Sætter ambitioner og klare visioner for, hvordan vi værner om vores byer og bysamfund samtidig med, at vi udvikler os som samfund. Arkitekturpolitikken.
- I kommunen arbejdes der sammen på tværs af centre om at bekæmpe ensomhed og øge den mentale sundhed hos bornholmerne, når vi fornyer vores byer. Folkesundhedspolitik og -strategi og Vores Ø.
- Udvikling af lokale fællesskaber, stedets kvaliteter og funktioner for bymidter, byer, imellem byer og landskabet i by- og områdefornyelsesprojekterne for Rønne, Nexø og 4-Kløver Klyngen.
- Den strategiske planlægning for Rønne bymidte realiseres gennem Rønne byudvikling og i samspil med planlægningen for detailhandel i kommuneplanen.
- Når bygninger renoveres og der bygges nyt, har vi fokus på, at det gøres bæredygtigt og løser klimaudfordringer både for bygningerne såvel som for omgivelserne. Ejendomsstrategien og Boligpolitikken.

Borgernes perspektiv

Borgerne gav kommunens deres synspunkter, ideer og forslag på borgermødet under temaet "Energjø for hele Bornholm" i marts 2023. Her blev der debatteret, lavet voxpops og skrevet kommentarer. Borgere greb opfordringen om at skrive et postkort fra fremtiden, et postkort fra Bornholm om 20 år. Det hele blev samlet i hæftet "Postkort fra Fremtiden", hvor de mange bud og spørgsmål fra borgerne blev samlet. Det blev begyndelsen på udarbejdelsen af denne Plan- og Udviklingsstrategi 2024.

- Hvor er det fantastisk at kunne drikkevandet fra hansen på Bornholm. Og hvor er det stort, at vi er det sted i verden, der er gået forrest med at have et landbrug, som er 100% økologisk og med et stærkt fokus på dyrevelfærd.

"Hvor skal erhvervsparken ligge, og hvor stor skal den være?"

"Hvor er det fantastisk, at man har bygget landanlægget sammen med naturen, og at man kan bruge det!"

"Er det realistisk at bygge permanente-boliger i stedet for containerbyer? Hvor mange boliger er der tale om, og hvor skal de ligge?"

"Infrastruktur – er der brug for flere-/større veje?"

"Hej, wauw – fedt at se at Bornholm er Energjø – men stadig har sin uberørte natur!!"

"Hvad kan man bruge overskudsvarme til (fra Power-to-X) på Bornholm?"

“

Hvad synes du?

Asta, 17, Rønne

“

Hvad ser du af muligheder i energjøen?

Der er mange muligheder, især for de unge, fx undervisning. Det er vigtigt, at man anerkender, at der ER en klimakrise. Tag ud og se landanlægget og brug det som praksislæring, hør mere og gå ind i krisen. Så sker der handling. Energjøen kan bidrage til Bornholm både erhvervs-mæssigt og med flere beboere.

Hvad ser du af udfordringer i energjøen?

Det er svært med forandring, men også et dårligt argument at udsigten ødelægges. Noget må man tage med for klimaets skyld. Klimaet kan ikke ignoreres. Pas på med ikke at snakke så meget om det typiske bornholmske.

Er der noget, du undrer dig over?

Hvorfor har vi ikke talt om kernekraft? Hvilke muligheder ligger der der? Få det frem. Hvorfor taler vi kun om Power-to-X?

Taleboble

Hvem skal i første omgang betale for forureningen i området? Tønder byråd har stillet spørgsmålet til Miljøministeriet. I svaret står der, at borgerne (kommunen) i første omgang skal betale for oprydningen i forbindelse med forureningen fra vindmølleindustrien.

Taleboble

Heldigvis kommer møllerne ikke til at stå lige ved siden af hverken Østerlars Rundkirke eller Dueodde Fyr – og dog ...

“

Taleboble

Hvor skal de affaldsprodukter fra møllevingerne, som ikke kan genanvendes, opbevares/deponeres? Og hvordan sikrer man sig, at der ikke sker forurening?

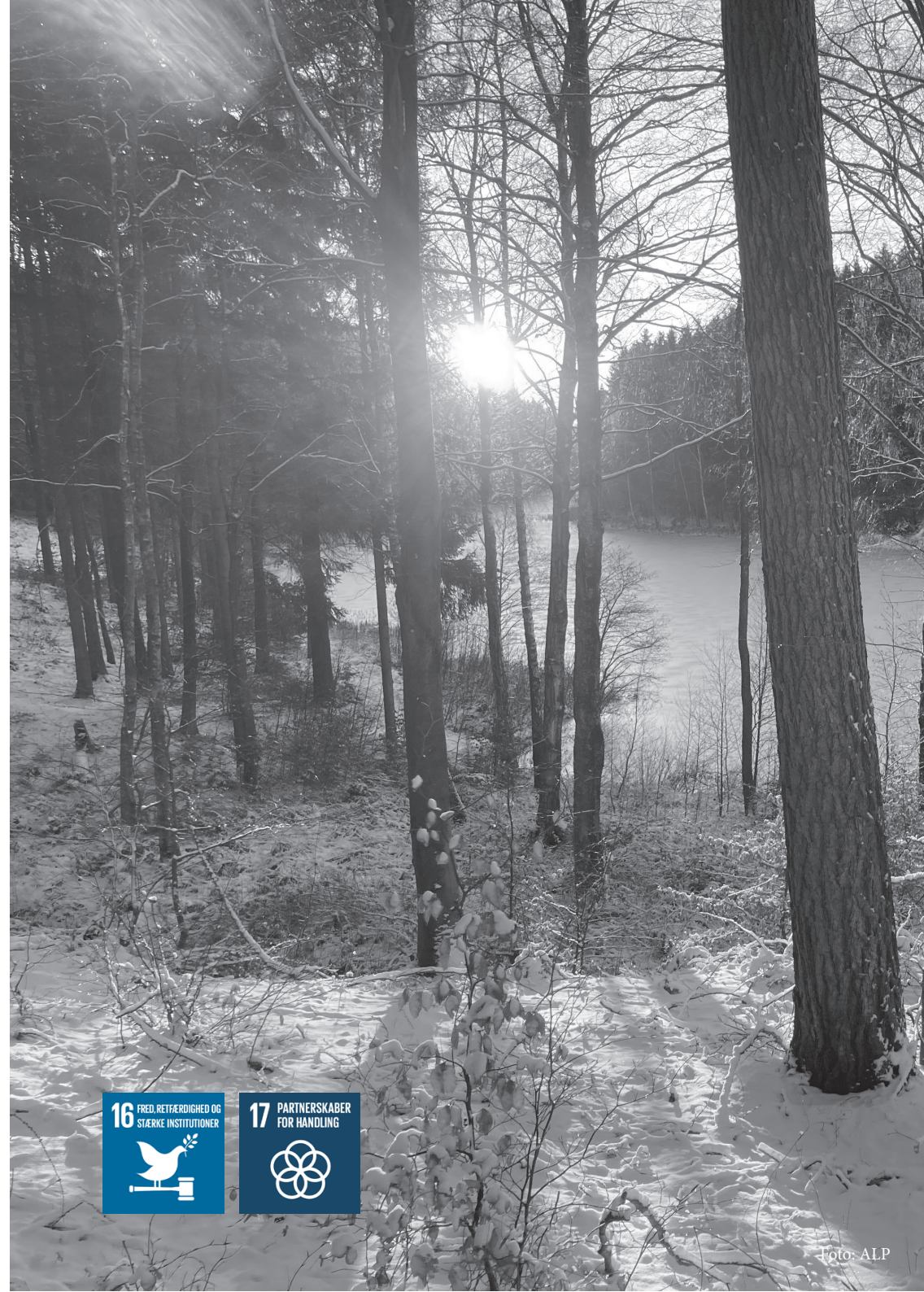
Bæredygtighed

For at sikre effektive processer og positive resultater arbejder Bornholms Regionskommune aktivt med at inddrage borgerne og skabe ejerskab gennem workshops, borgermøder og lignende initiativer.

Kommunens processer bidrager således til verdensmålene:

Nr. 16 Fred, retfærdighed og stærke institutioner

Nr. 17 Partnerskaber for handling

Kommuneplanen

Revision af kommuneplanen

Bornholms Regionskommune foretog en fuld revision af kommuneplanen i år 2020. Kommunalbestyrelsen har derfor besluttet, at kommuneplanen kun skal revideres delvist.

Følgende emner vil kræve ændringer i kommuneplanen. Ændringerne kan gennemføres enten som en del af kommuneplanrevisionen eller som kommuneplantillæg, når behovet opstår.

Natur og landskab

Grønt Danmarkskort: Arbejdet med at udvikle natur og biodiversitet kan understøttes af udpegning af flere potentielle naturområder.

Grundvand: Ny viden om sårbare grundvandsområder skal indarbejdes i kommuneplanen, så drikkevandet sikres bedst muligt.

Lavbundsområder: Udpegning af supplerende arealer, som kan udtages til potentielle vådområder.

Klimatilpasning: Bornholms Klimatilpasningsplan 2022 er grundlag for revision og opdatering af kommuneplanens tema Klimatilpasning. I planen peges der på indsatser med potentiale for at sammentænke naturgenopretningsprojekter og forsinkelse af vand i det åbne land som afværgeforanstaltning for områder med risiko for oversvømmelse.

Erhvervsudvikling og uddannelse

Der kan blive behov for nye erhvervsarealer i byerne i relation til den ønskede udvikling, som energiø Bornholm ventes at medføre. I tilknytning til energiøens højspændingsstation skal der udlægges et areal til energi-erhvervspark, hvor virksomheder med et særligt stort energibehov kan placeres. Det kan fx være en power-to-x virksomhed.

Store Husdyrbrug: Bornholms Regionskommune har siden sidste kommuneplanrevision haft en planlægning for store husdyrbrug undervejs.

Boliger og byudvikling

Der er behov for at bygge nye boliger på Bornholm, som svarer til tilflytternes behov og de ændrede samfundsbehov. Særligt almene boliger og lejeboliger. Derfor kan der blive brug for at udlægge nye arealer til boliger eller at ændre på udlagte arealer, så de kan anvendes til boligformål.

Generelle rammer: Der er behov for at få opdateret de generelle rammer. I de generelle rammer kan parkeringsnormer indarbejdes.

Udviklingsområder i kystnærhedszonen: Ved en bekendtgørelse om landsplandirektiv 2021 fik Bornholms Regionskommune udpeget udviklingsområder i kystnærhedszonen. Udviklingsområderne skal indarbejdes i kommuneplanen.

Strategisk planlægning for Rønne bymidte: Der er 1. januar 2024 indført et nyt krav i planloven til kommuneplanlægningen. Kommuneplanen skal indeholde en helhedsorienteret, strategisk planlægning for bymidter i mindre og mellemstore byer dvs. mellem 4.000 og 20.000 indbyggere. Rønne er eneste bornholmske by, som har den størrelse.

Detailhandel: Der er sket meget med detailhandelen på Bornholm. Både i Rønne og Nexø er nye butikker blevet etableret. Der er fortsat stor interesse fra detailhandelskæderne i at etablere sig på Bornholm. Der er derfor brug for en ny detailhandelsanalyse og evt. ny planlægning for detailhandelen. Detailhandelen er vigtig for bylivet og temaet skal derfor ses i sammenhæng med den strategiske planlægning for Rønne bymidte og desuden øens øvrige byer og bymidter.

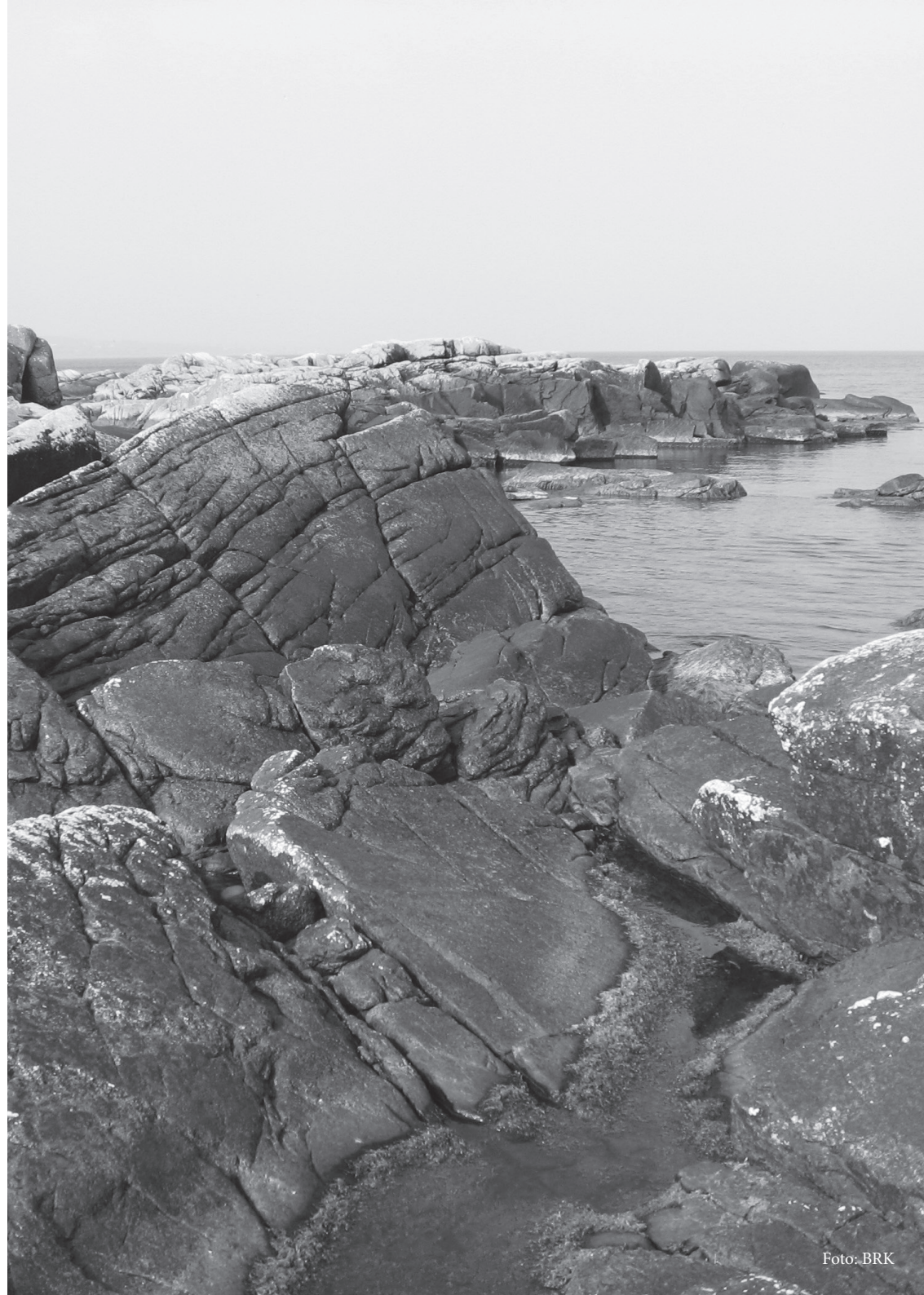
Bæredygtighed

Bornholms Regionskommune har udarbejdet en klimaplan (DK2020). Den skal indarbejdes i kommuneplanen med klimamål og arealer, som er udsatte ift. klimatilpasning.

Miljøvurdering

Bornholm Regionskommune har vurderet, at Plan- og Udviklingsstrategi 2024 ikke er omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer og konkrete projekter. Den vurderes hverken at indeholde bindende rammer for fremtidige anlægstilladelser, der kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder eller bindende rammer for fremtidige anlægsarbejder, der er omfattet af lovens bilagslister.

Plan- og Udviklingsstrategi 2024 har et overordnet og strategisk sigte på udviklingen af kommunen. Den udpeger hverken specifikke arealer, rammer eller retningslinjer for fremtidig planlægning. Dette vil først ske i forbindelse med revision af kommuneplanen og udarbejdelse af lokalplaner, samt konkrete projekter, som vil blive miljøvurderet efter gældende lovgivning.

Planlægning siden vedtagelse af Kommuneplan 2020

Natur og landskab

Gennemført

- 1) Trætophytter i Rutsker: Udlæg af areal med skov til ferie- og fritidsformål. Lokalplanlagt. (Tillæg 06)
- 2) Ypnasted: Rammer for en bevarende lokalplan for fiskerleje og landskab. Lokalplanlagt. (Tillæg 08)

Forventet

- 3) Solceller ved Kildevad (Tillæg 11)

Erhvervsudvikling

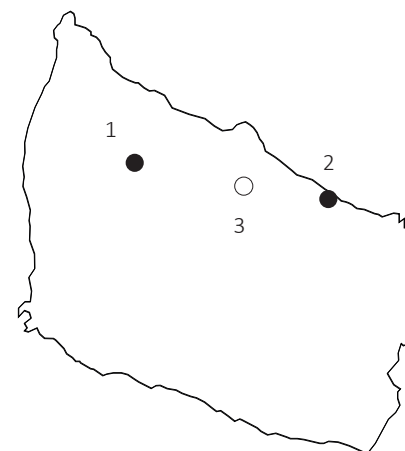
Gennemført

- 1) Kjøllegård: Rammer for omdannelse af gård til kulturelle formål. Lokalplanlagt. (Tillæg 13)
- 2) Rønne Havn, nye oplagsarealer samt ny kaj: Udvidelse af Rønne Havn til offshore formål. Lokalplanlagt. (Tillæg 19)
- 3) Multifunktionskaj ved Rønne Havn: Ny kaj til store passagerskibe og andre større fartøjer. Lokalplanlagt. (Tillæg 27)
- 4) Aflastningscenter ved Vibegårds Runddel: Udvidelse af Vibegårdscenteret med en ekstra butik. Lokalplanlagt. (Tillæg 07)
- 5) Aflastningsområde til store butikker i Rønne: Mulighed for boksbutikker i tidligere industriområde. (Tillæg 28)

Forventet

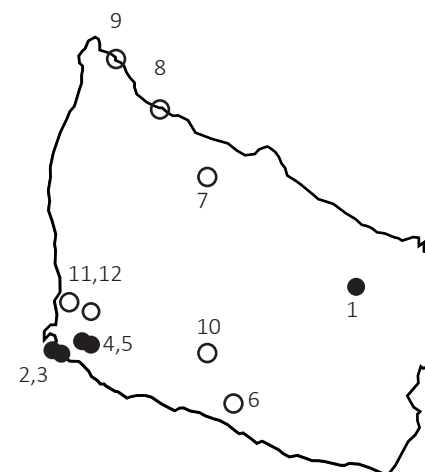
- 6) Stationsanlæg til Energiø Bornholm (Tillæg 20)
- 7) Aktivitetspark ved Brommevej (Tillæg 23)
- 8) Tejn Havneområde (Tillæg 15)
- 9) Kjærenæs (Tillæg 09)
- 10) Udvidelse af biogasanlægget ved Aakirkeby
- 11) Udvikling af Almegårds Kaserne
- 12) Udvikling af affaldshåndtering på BOFA i Rønne
- 13) Energi-erhvervspark (Placering ukendt)

Natur og landskab

● = Gennemført
○ = Forventet

Erhvervsudvikling

● = Gennemført
○ = Forventet

Boliger og byudvikling

Gennemført

- 1) Rønne Syd: Udlæg af en grøn struktur og tre boligområder, hvoraf to er lokalplanlagt. (Tillæg nr. 03)
- 2) Boliger i det tidligere gymnasium: Omdannelse af de historiske bygninger fra uddannelsesinstitution til boliger. Lokalplanlagt. (Tillæg 04)
- 3) Reduktion af støjkonsekvenszone for helikopterflyveplads: Støjkonsekvenszonen omkring helikopterflyvepladsen ved hospitalet i Rønne blev reduceret, så den i højere grad afspejler den faktiske støjbelastning. Dette gør det muligt, at flere arealer kan planlægges til boligformål. (Tillæg 10)
- 4) Boligområde ved Langebjerg: Det blev muligt at planlægge for flexboliger. Lokalplanlagt. (Tillæg 14)
- 5) Boliger i den tidligere Østre Skole: Omdannelse af de historiske bygninger fra uddannelsesinstitution til boliger. Lokalplanlagt. (Tillæg 17)

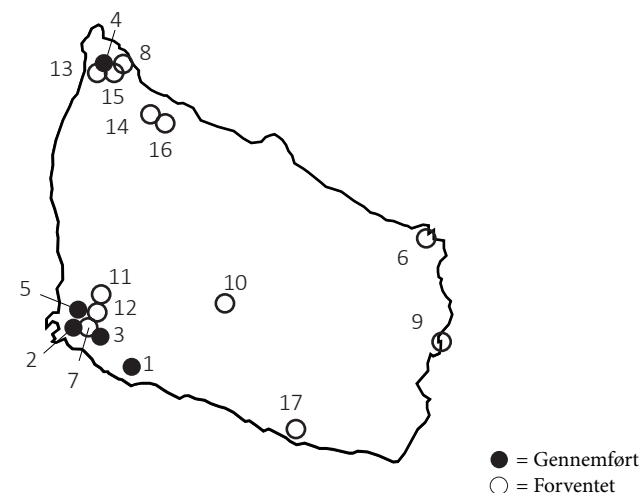
Forventet

- 6) Grynebakken: Nyt boligområde i Svaneke (Tillæg 22)
- 7) Tæt-lav boliger på Fredensborgvej i Rønne (Tillæg 29)
- 8) Etageboligbyggeri ved Vinkelstræde, Allinge (Tillæg 24)
- 9) Etageboliger på Nexø Mole
- 10) Friskoven
- 11) Almene boliger på DGI Stadion
- 12) Boligformål Paradisvej/Sagavej
- 13) Sommerhusområde ved Langebjerg (Tillæg 21)
- 14) Sommerhusområde ved Solvang
- 15) Sommerhusområde ved Hammersø
- 16) Sommerhusområde Bakkegårdsbakken
- 17) Sommerhusområde Gedebakkevej

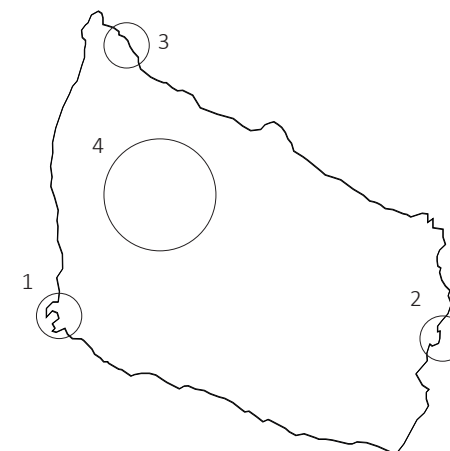
Igangværende byudviklingsprojekter

- 1) Rønne byudviklingsprojekt
- 2) Nexø byudviklingsprojekt
- 3) Allinge byfornyelse
- 4) Firkløverklyngen: Nyker, Klemensker, Rø og Aarsballe

Boliger

Byudvikling

Politikker og strategier

Plan- og Udviklingsstrategi 2024 tager afsæt i Bornholms Regionskommunes eksisterende politikker og strategier, som er oplistet nedenfor.

Overordnede styringsdokumenter

Kommunalbestyrelsens visioner for Bornholm 2018

Kommuneplan 2020

Kommunikationspolitik for Bornholms Regionskommune

Rammer og Plan for Fortsat Drift- Bornholm Regionskommunes overordnede beredskabsplaner

Sundhedsberedskabsplanen 2024

Risikobaseret Dimensionerings Plan 2024

Politik for attraktiv arbejdsplads

Bæredygtighed

Bornholms Klimaplan

Økonomisk politik

Bornholms Energipolitik 2040

- Bornholms energistrategi 2040

- Strategi for grøn mobilitet 2021

- Plan for offentlig tilgængelig ladeinfrastruktur 2022

Politik/strategi for Bornholms Regionskommunes involvering i internationalt samarbejde

Udbuds- og Indkøbspolitik for Bornholms Regionskommune 2021-2024

Natur og Landskab

Bornholms Naturpolitik 2021

Råstofplan 2012-2024

Erhvervsudvikling og Uddannelse

Bornholms Fødevarer strategi 2017-2025

Bornholms Erhvervspolitik 2021

- Bornholms Erhvervsstrategi 2021

- Tillæg til Erhvervsstrategien – Power to Vækst 2023

Udviklingsplan for turismen på Bornholm frem mod 2030

Bornholms Turismestrategi 2024-2027

Uddannelses- og beskæftigelsesplan 2022

Uddannelsesstrategi på velfærdsområderne 2022

Uddannelsesstrategi for Bornholm- et helhedsorienteret perspektiv

Et godt og aktivt liv

Værdighedspolitik 2023

- Politik mm. for de specialiserede sociale indsatser

- Ældrepolitik – en værdig ældrepleje

- Strategi og handleplan for demensindsatsen 2024-2026

- Handicappolitik 2022

Folkesundhedspolitik for Bornholm

- Folkesundhedsstrategi for Bornholm 2023-2025

- Politik til forebyggelse af rusmiddelmisbrug blandt børn og unge 2008/2011

- Mad- og måltider i Dagtilbud 2023-2024

Frivillighedsstrategi 2023-2026 – fælles om frivillighed

Vores Ø – politik for kultur, idræt og fritid på Bornholm

Folkeoplysningspolitik for Bornholms Regionskommune 2012

Bornholms sammenhængende børne- og ungepolitik for 0-29 årige

Fælles Folkeskole Bornholm (strategi)

It-strategien for skoleområdet

10 veje til god skoleudvikling

Boliger og Byudvikling

Arkitekturpolitik for Bornholm

Boligpolitik for Bornholms Regionskommune

- Boligstrategi for Bornholms Regionskommune

Ejendomsstrategi 2023-2026

Ejerstrategi- kommunale selskaber

Vision og strategi for modtagelse af flygtninge

Trafiksikkerhedsplan 2018-2025

BAT – Strategi- og udviklingsplan 2021- 2026

Spildevandsplan 2023-2027

Vandforsyningsplan for Bornholm 2005-2016

Bornholms Regionskommune
Landemærket 26
3700 Rønne
Telefon: 56 92 00 00
E-mail: post@brk.dk.

Foto: DB-BD

ERHVERVSUDVIKLING OG UDDANNELSE

BÆREDYGTIGHED

ET GODT OG AKTIVT LIV

ENERGIØ PROJEKTET

BOLIGER OG BYUDVIKLING

NATUR OG LANDSKAB

Plan-og Udviklingsstrategien 2024